> **Ierusalime! Ierusalime, care omori pe prooroci şi cu pietre ucizi pe cei trimişi la tine, de cîte ori voit-am să adun fiii tăi, după cum adună pasărea puii ei, subt aripi, dar nu aţi vrut!** *Matei; 23, 37*

libertate
solidaritate
dreptate

PUNCTE CARDINALE

ANUL II,
Nr. 2/14
februarie, 1992
12 pagini,
20 lei

PERIODIC INDEPENDENT DE ORIENTARE DEMOCRAT-CREŞTINĂ

9 FEBRUARIE
— ÎNCEPUTUL DEMOCRAŢIEI? —

Previziunea că pentru desemnarea primarilor şi consilierilor comunale, în marea majoritate a localităţilor, va fi nevoie de un al doilea scrutin, s-a dovedit întemeiată. Cu toate acestea alegerile de la 9 februarie au o însemnătate deosebită pentru evoluţia ulterioară a vieţii politice româneşti şi dacă personalităţile care se găsesc în fruntea principalelor partide politice vor trage învăţămintele care se impun din rezultatele obţinute, se poate spera că România are totuşi şansa de a se alătura Comunităţii Europene şi nu Comunităţii Statelor Independente.

Privind listele de candidaturi prezentate electoratului la 9 februarie, ceea ce i-a surprins din capul locului pe analişti a fost numărul mare de pretendenţi la demnitatea de primari şi la funcţia de consilieri. In Bucureşti s-au înfruntat nu mai puţin decît 35 de aspiranţi la fotoliul de primar general al Capitalei, iar în principalele oraşe numărul candidaţilor nu a coborît sub o duzină. Un fenomen, neîntîlnit în ţările cu o democraţie consolidată, care ar trebui să dea de gîndit. Acolo scena politică este mobilată cu un număr relativ mic de partide. De obicei numărul formaţiilor politice corespunde numărului de orientări doctrinare care s-au cristalizat şi s-au dovedit viabile după cel de al doilea război mondial. Or acestea nu sînt nici pe departe peste două sute, atît cît este cifra partidelor politice înregistrate, cu forme legale, în România.

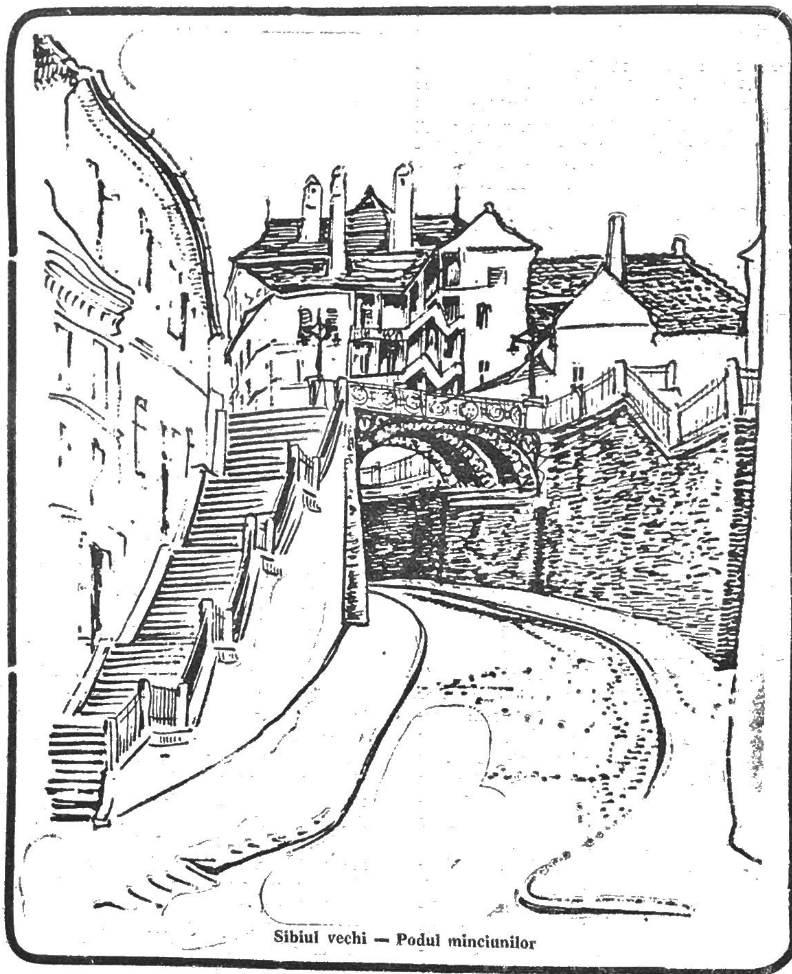
Dacă acum doi ani credeam că proliferarea peste măsură a partidelor politice se datorează pasiunii pentru politică a românilor, astăzi ştim, cu certitudine, că este vorba de un proces gîndit, organizat, dirijat şi controlat de organele oculte ale Puterii neocomuniste instalată la conducerea României în Decembrie '89. NUMAI CU O OPOZIŢIE FARIMIŢATA, PUTEREA SE SIMTE ÎN SIGURANŢĂ.

In fapt la 9 februarie s-au înfruntat două concepţii politice diametral opuse. De o parte adevărata Opoziţie care, sub denumirea de CONVENŢIA DEMOCRATICĂ, grupează principalele partide politice cu tradiţie şi prestigiu recunoscut atît în ţară cît şi în Occident. De cealaltă parte, F.S.N.-ul. Orientarea sa neocomunistă nu mai este un secret pentru nimeni. Cum însă calitatea de moştenitor direct şi protector al structurilor şi intereselor defunctului Partid Comunist Român începe să fie privită cu suspiciune de o bună parte a electoratului care l-a sprijinit la 20 mai 1990, din raţiuni de ordin tactic au fost create o serie de noi formaţiuni politice satelit care, prin orientarea lor xenofobă, în principal antimaghiară, pot fura alegători din rîndurile opoziţiei democrate. Şi cum se pare că şi acest şiretlic a fost sesizat, comandamentul ocult, care se găseşte în spatele tuturor acestor manevre menite să slăbească opoziţia, a recurs la „candidaţii independenţi". O privire atentă asupra acestei categorii de „independenţi" te face să crezi că o trompetă nevăzută a sunat mobilizarea tuturor celor care au rămas soldaţi credincioşi, şi la bine şi la rău, ai P.C.R.-ului.

Rezultatele obţiunte la alegerile de la 9 februarie îndreptăţesc un sentiment de cumpănită speranţă şi încredere în viitorul României. Chiar dacă nu s-au înregistrat pretutindeni succese categorice ca la Timişoara şi Tîrgu Mureş, cele peste 40 de procente obţinute de CONVENŢIA DEMOCRATICA în aproape toate oraşele mari, precum şi declinul de popularitate al F.S.N.-ului în mediul urban constituie o dovadă că o bună parte din populaţia ţării a depăşit complexul „Duminica Orbului".

In mai sau iunie va avea loc examenul decisiv pentru viitorul României: alegerile prezidenţiale şi parlamentare. Pentru noi ele au o semnificaţie deosebită de alegerile similare din Occident. In timp ce acolo se urmăreşte victoria pentru aplicarea unei anumite nuanţe în politica economică şi socială, la noi de rezultatul acestor alegeri va depinde înlăturarea sistemului neocomunist şi instaurarea democraţiei. De aceia CONVENŢIA trebuie nu numai menţinută, ci întărită. După ce vor fi înlăturate toate structurile neocomuniste pe care se sprijină actuala Putere, putem lăsa cîmp liber de afirmare fiecărui partid politic. Dizolvarea pripită şi prematură a CONVENŢIEI ar fi însă o greşeală de neiertat.

Pînă atunci să aşteptăm cu încredere data de 23 februarie — Duminica Fiului Risipitor.

Sibiul vechi — Podul minciunilor

Scrisoare deschisă către bătrînii legionari (1992)

Apariția, în două numere consecutive ale revistei „Puncte sardinale", a textului intitulat **Cazul Codreanu** a stîrnit, spre surprinderea mea, o seamă de reacții de dezaprobare și chiar de indignare din partea unor supraviețuitori ai Mișcării Legionare. Două au fost, îndeobște, motivele acestor reacții: 1. faptul că eu „m-am legat" de dl. Horia Sima, îndrăznind să afirm că, sub conducerea sa, s-au comis „unele erori și excese" și 2) faptul că eu am afirmat că Mișcarea Legionară, **în vechile ei forme**, nu mai este posibilă astăzi în România.

Scrisoarea deschisă care urmează nu s-a născut dintr-o pornire polemică și nu trebuie văzută ca expresie a unui orgoliu lezat; am simțit doar nevoia unei noi încercări de lămurire onestă, tocmai din respectul pe care îl port întregii „generații legionare", martirajului și suferințelor ei. Sper că respectul și admirația mea nu vor trece din nou drept „impietate", numai datorită faptului că refuză să fie „oarbe"...

*

Încercînd să mă apropii de personalitatea atît de nedreptățită a lui Corneliu Codreanu (și, implicit, de complexul fenomen legionar), eu am făcut-o de pe pozițiile prezentului și, pe cît mi-a stat în putință, în perspectiva eternului. N-am intenționat să fac monografie istorică, ci doar să schițez cadrul actual al unei reevaluări necesare. De aceea n-am considerat că trebuie să-mi împănez textul cu indicații și trimiteri bibliografice, nici cu oțioase discuții de amănunt. Țin totuși să precizez că n-am tratat lucrurile „după ureche", ci întemeiat pe o documentare onestă și relativ întinsă (începînd cu scrierile Căpitanului și ale principalilor autori legionari, trecînd prin literatura și presa epocii respective și ajungînd pînă la sursele de informare mai noi, românești și străine, atît pro, cît și anti-legionare). Firește că am căutat, pe cît mi-a stat în putință, să corelez aceste informații livrești cu anumite mărturii orale ale unor oameni care au trăit evenimentele (fie ca participanți direcți, fie ca simpli observatori). Convingerea care mi s-a format, în urma acestor strădanii documentare și a răbdătoarei lor cumpăniri, a fost aceea că generația mea (a celor născuți după 1950) „cunoaște" istoria legionară aproape numai sub forma a două „legende": fie legenda neagră, de uz popular (impusă de iudeo-masonerie și perpetuată de comuniști), fie legenda aurită, de uz mai restrîns (întreținută, cu o pietate alminteri de înțeles, de supraviețuitorii Mișcării și de o mică elită de mai tineri admiratori). Mărturisesc că inima m-a tras dintru început spre această „legendă aurită" (neîndoielnic mai apropiată de adevăr). Numai că nefiind vorba numai de umila mea persoană, ci de o întreagă generație care trebuie să afle, am ales să încerc deslușirea adevărului dincolo de legende. Și asta pentru faptul că trăim într-o lume sătulă de „legende", iar noua generație, bună sau rea, este una bolnav de circumspectă și obositor de critică. N-o mai poți convinge cu simpli ditirambi. Ba mai mult decît atît: „imaginea" pe care ea a moștenit-o din comunism despre legionari și legionarism este pe cît de falsă, pe atît de înrădăcinată; așa că chiar ceea ce dumneavoastră vi se va fi părut o „impietate" strigătoare la cer, altora, mai tineri, li s-a părut a fi un scandalos „partizanat"!

Eu știam bine că voi avea de înfruntat sistemul de prejudecăți al generației mele, scepticismul și chiar ignoranța ei. De aceea, venite dintr-acolo, rezervele și obiecțiile nu m-au surprins. Va trebui să treacă încă multă vreme pînă cînd majoritatea celor născuți și crescuți în comunism să ajungă a-și modifica, sub presiunea adevărului și în temeiul libertății, schemele mentale pe care le-a moștenit. M-au surprins însă obiecțiile dumneavoastră. Și nu atît obiecțiile în sine, cît atitudinea generală pe care ați înțeles s-o adoptați în fața unui prezent atît de complex și de necruțător, dacă vreți.

Înțeleg că v-am părut prea sceptic, ba chiar pesimist. Au existat și insinuări cum că eu aș face jocul cine știe cui. Există un nămol al suspiciunilor și un nămol al cuvintelor; mi-ar place să avem luciditatea de a nu ne înfunda în el, cu atît mai mult cu cît, dincolo de pura factologie, ne unesc aceleași credințe, aceleași principii, aceleași idealuri. Și pe mine m-ar face fericit, ca și pe dumneavoastră, o renaștere națională în spirit legionar. Nu-mi permit să fac pe sfătuitorul cu dumneavoastră, dar punctul meu de vedere, la care-mi veți da măcar în principiu dreptul, este că vremurile de acum nu sînt destul de coapte pentru așa ceva. Mi-am zis că nu e cazul să disper, dar nici să mă amăgesc; ceea ce se poate și trebuie făcut deocamdată ar fi să se rupă tăcerea în numele adevărului scris cu sînge. Cred că sîntem datori cu toții, înainte de orice altceva, să încercăm a reda conștiinței românești memoria adevăraților noștri martiri. Și mai cred că noi, cei tineri, trebuie să învățăm cu smerenie, dar și cu luciditate, atît din realizările cît și din scăderile experienței legionare; să salvăm din ea ceea ce este de salvat în eternitate, fără să ne speriem de faptul că nu se poate salva totul. Aceasta nu este, în fond, decît o fatalitate a condiției istorice; în toată istoria numai Hristos a fost fără de păcat, numai în El a sălășluit desăvîrșirea... De aceea mi-am zis că ar fi bine să pornesc, în toate, nu de la dogma excelenței, ci de la imperativul dreptei judecăți (firește, în limita puterilor mele).

În **Cazul Codreanu** am căutat să scot la lumină ceea ce mi s-a părut, după 50 de ani, a fi rămas actual și chiar etern, dincolo de clocotul sterp al patimilor și al orgoliilor. Și am căutat să ocolesc (sau să nu pomenesc decît în treacăt) anumite aspecte ce mi s-au părut că aparțin numai trecutului. Știu că dumneavoastră vă împărțiți pînă astăzi în „simiști" și „antisimiști" („papanaciști", zic unii). Eu nu pot hotărî care dintre „tabere" are mai multă dreptate din punctul dumneavoastră de vedere. Ceea ce am putut, am și făcut: am arătat adică, fără să insist și fără să absolutizez, cum se văd lucrurile din afară, cu ochii altei epoci și altei generații. Dacă „cazul Codreanu" mi s-a părut exemplar, „cazul Sima" continuă să mi se pară neesențial (nu retrospectiv, firește, dar în perspectivă).

Altminteri eu îl respect pe dl. Sima și îmi place să cred că dacă a greșit cuiva și cîndva, a făcut-o fără intenții vinovate și sub „teroarea istoriei", cum ar fi zis Mircea Eliade. Și mai am convingerea că credințele și principiile transced omeneștile greșeli, că sîngele și suferința mărturisesc peste și dincolo de neîmpliniri. Dumnezeu iartă „greșalele noastre" (mai ales pe cele „fără de voie") și nu pierde niciodată măsura jertfelor de care ne învrednicim, nici măsura credinței cu care ne luptăm între carne și duh.

E multă dezbinare astăzi în viața noastră publică. La ce i-am mai adăuga un spor de confuzie și de tensiune? Eu unul, cînd privesc cu atîta venerație măreția unică a generației dumneavoastră, puțin îmi pasă dacă sînteți simiști" sau „antisimiști"; ceea ce admir și voi admira întotdeauna este adîncimea rădăcinilor și vigoarea trunchiului; abia dacă bag de seamă subțirimea ramurilor bătute de vînt...

În ce privește afirmația mea că Mișcarea Legionară nu mai este deocamdată posibilă ca atare în România, ea nu are alt temei decît neiertătoarea realitate a lumii de azi. Constatarea aceasta îmi strînge și mie inima, mai ales că îmi dau bine seama că numai cinstea și dăruirea de tip legionar, atît de profund creștine și atît de curat românești, ar putea constitui un antidot eficient în actuala noastră stare de corupție morală și politică. Dacă mă îndoiesc asupra posibilității actuale a reapariției autenticului fenomen legionar la scară națională, asta nu atinge cu nimic nici istoria legionară, nici setul de valori veșnice ale legionarismului și nici o eventuală resuscitare viitoare. După părerea mea (deși admit că istoria s-ar putea să mă contrazică, plină de surprize cum este!), va trebui o generație neatinsă de comunism și crescută în cultul adevărului și al valorilor eterne pentru ca fenomenul legionar să se mai poată repeta cîndva în istoria națională, nu în mici și răzlețe grupuri elitiste, ci la nivelul unei țări întregi. Și mă întreb dacă nu cumva va fi nevoie chiar de mai mult decît atît: de un întreg context european asemănător celui de la 1927...

Realitățile — m-au învățat, ca și pe dumneavoastră, Eminescu și Nae Ionescu — sînt singura bază solidă de discuție. Știți bine că chiar dacă ele nu corespund ideilor sau dorințelor noastre, nu e indicat să le ignorăm, căci orice formă de „idealism" se plătește în istorie. Și eu mărturisesc că de asta mă tem de la o vreme: nu cumva să mă las furat, mai ales în probleme de interes general, de abstracțiuni mentale și de amăgiri sentimentale. De aceea m-am obișnuit „s-o iau cu binișorul", ca nu cumva să anulez posibilitățile de mîine prin pripa sau prin erorile de azi.

Tot ei — dascălii mei, dascălii noștri — m-au învățat că realitățile, odată corect descifrate, pot fi influențate, dar nu violentate. Singurul care poate schimba brusc realitatea este numai bunul Dumnezeu, dar nici El nu vrea s-o facă întotdeauna, deși ar putea. Nici Hristos însuși n-a vrut să siluiască lumea; n-a anulat răul, ci ne-a dat numai putința de a-l anula noi înșine, în timp. Orice mutație a realităților se pare că trebuie să fie rezultatul unor îndelungate eforturi omenești, pe care Dumnezeu le consfințește cînd crede de cuviință. Trebuie timp, trudă, răbdare, jertfă și rugăciune. Trebuie, altfel zis, să merităm mai întîi „darul" unei alte realități. Poporul român de azi (pe care eu mă feresc să-l confund cu neamul" românesc cel veșnic) are, bunăoară, ceea ce merită deocamdată. El trebuie învățat să merite mai mult. Cît va dura acest proces de „în-vrednicire" numai Dumnezeu știe. Mi se pare însă că doar la capătul lui va fi cu putință un nou „miracol" legionar...

Legionarismul se poate întemeia (și dumneavoastră o știți mai bine decît mine) numai pe o mare generație tînără, călăuzită de un autentic duh creștin. Credeți că — observînd atent realitatea — avem astăzi o astfel de generație? Știu, se spune că tinerii, copiii chiar, au făcut Revoluția Română din Decembrie. Eu sînt ultimul care să conteste acele clipe de eroism sincer și curat. Sîngele acelor tineri strigă din pămînt către Dumnezeu. Jertfa, martirajul nu pot fi umbrite de nimic. Dar mă întreb și vă întreb totuși: întrucît a fost „revoluție"? Cîți au fost acei tineri (din cele 5—6 milioane ale acestei țări?) Care au fost idealurile lor (dincolo de vagile lozinci ale „libertății" și „democrației")? Cîtă disperare a intrat în subitul lor eroism? Și, mai ales, ce a reușit să ridice poporul român pe jertfa lor inocentă? o democrație „originală"?! O „cucuvea" pentru liniștea noastră?!

Numai din pură disperare, fără niște credințe bine definite și fără niște mari idei supraordonatoare, se poate dărîma, dar nu se poate construi. Tineretul României a dat ce-a avut el mai bun în faza destructivă, dar a început să se poticnească, dezorientat, în faza constructivă ce s-ar fi cuvenit să urmeze. Acestui tineret îi lipsește încă, într-o proporție îngrijorătoare, orizontul spiritual, cultural și politic necesar marilor primeniri istorice. Că nu e vina lui, că e victimă a vremurilor, asta e o altă poveste. Cert rămîne că așa ni se impune realitatea, azi...

Cred că dacă există intenția de a se face ceva util cu și pentru acest tineret, atunci el trebuie tratat fără idealisme, educat și asistat cu dragoste și cu răbdare, iar nicidecum invitat spre aventuri ce i-ar depăși deocamdată și puterile și înțelegerea. Nu atît un nou partid, fie el și legionar, e de lipsă acum, cît o amplă campanie de pedagogie națională și creștină. Altminteri n-am face decît să punem din nou carul înaintea boilor...

Cam acestea au fost considerațiile care au stat la baza așa-zisei mele „impietăți". S-ar putea și să fi greșit: credeți-mă că m-aș bucura!

Aș dori mult să vă convingeți, măcar de data aceasta și măcar în sinea dumneavoastră, că aveți în mine un aliat și un admirator; există totuși și specia aceasta de aliați — sinceri, dar (uneori) incomozi. Și poate că nu e rău, mă gîndesc, să existe mai multe căi spre aceeași țintă. Cineva tot o va atinge în cele din urmă...

În fond, dacă sîntem pătrunși cu toții de măreția lui Iisus Hristos, atunci ne mai putem și certa pe papi și pe patriarhi! Sigur că această „ceartă" nu e lucrul cel mai înțelept, dar important este că n-am uitat esențialul. Pot pieri toți papii și toți patriarhii; noi nu vom rămîne niciodată orfani!

Și pentru că mi se pare că am vorbit despre lucruri eterne, nu voi încheia cu „Trăiască Legiunea și Căpitanul", ci cu „Așa să ne ajute Dumnezeu"!

Răzvan CODRESCU

ILUZII PENTRU LINIȘTEA NOASTRĂ...

Viața publică românească din ultimii doi ani încearcă să se fundamenteze pe **ideile de democrație, economie de piață și pluralism politic**. Idei fără îndoială generoase și chiar necesare, mai ales dacă ținem cu tot dinadinsul „să intrăm în Europa". Tragedia noastră începe însă de acolo că democrația, economia de piață și pluralismul politic continuă să rămînă doar simple **idei**: semințele lor refuză parcă să încolțească în solul realității românești. Aceasta este poate una dintre cele mai grave „sechele" ale vechiului comunism: ne nutrim mai departe cu tot felul de vorbe goale și de sterpe abstracțiuni. Dar zarva cuvintelor nu poate duce decît la o nouă **demagogie**, iar jocul ideilor numai la un nou **idealism**. Actuala stare de lucruri din România nu-i altceva decît o formă perversă de **idealism demagogic**.

Oricine e dispus s-o facă, poate constata cu indignare că la noi, dincolo de idei și de cuvinte, realitatea **rămîne bolnavă, informă și mizeră**. Cuvintele (multe și pestrițe) nu au întotdeauna acoperire în idei, iar ideile (puține și fixe) n-au decît in mod cu totul excepțional acoperire în realitate. De doi ani încoace, pradă unui soi ciudat de masochism național, ne chinuim cu patimă **pe deasupra realităților.**

În termeni mai puțin pretențioși, **se cheamă că noi încercăm să trăim**, la nivel național, din minciuni și din iluzii, **reeditînd cinicul „iluzionism"** al regimului ceaușist, numai că pe alte coordonate. Căci statul de drept, **economia de piață sau pluralismul politic** au tot atîta realitate astăzi pe cîtă **aveau ieri „societatea socialistă multilateral dezvoltată" ori „înaltele culmi de civilizație și progres"! Aceeași inflație de ficțiuni, numai că altfel colorate teoretic. Din păcate teoriile nu țin nici de cald, nici de foame**. Cu teorii poți ameți o țară, dar n-o poți (re)construi ...

Cîtă vreme nu au un impact real cu lumea concretă, „cuvintele", „ideile", „teoriile", bune sau rele, nu înseamnă nimic, cel puțin sub aspect politic, economic și social. În fond, comunismul sau socialismul nu-s tocmai rele în teorie (de aceea au și smintit atîta lume naivă), numai că **în practică** au dus pretutindeni la cel mai jalnic faliment (indiferent dacă „experimentul" a fost liber sau silit). La noi noua Putere, „emanată" din putrefacția celei vechi, a făcut pînă în prezent toate eforturile de a ne azvîrli din „lacul" comunismului radical în „puțul" unui socialism moderat. Și pentru că noi avem o adevărată vocație de a copia greșelile altora, ni s-a arătat cu degetul cînd Franța socialistului Mitterand, cînd așa-zisul „model suedez" (paradisul social-democratic al d-lui Iliescu). Iată însă că între timp francezii au ajuns să se lepede de Mitterand, iar în Suedia dreapta a cunoscut un zdrobitor triumf electoral! Numai noi am rămas să ascultăm cucuveaua ...

Ar cam fi timpul, așadar, să ne întoarcem spre realitate (și mai ales spre cea **românească**, pe cît de complexă, pe atît de specifică!), fără „idei" și „modele" preconcepute, ci doar cu cinste și luciditate civică și națională. Numai în măsura în care vom ști să ieșim de sub teroarea teoriilor și să repudiem minciuna și iluzionarea de orice fel vom deveni cu adevărat **liberi** și deci potențial capabili să ne salvăm. Ce vom alege oare: deziluziile sau dez-iluzionarea? Probabil că aceasta va fi opțiunea care ne va decide destinul.

Despre cît de iluzorii sînt la noi democrația și economia de piață s-a vorbit îndelung. Mai curios este că nu se vorbește decît prea puțin despre o altă iluzie, cu atît mai gravă cu cît de ea se leagă cele mai multe speranțe: **iluzia pluralismului politic.** Să ne înțelegem bine: nu este vorba de pluralismul ideilor politice, ci de acela al factorilor politici reali. Ne temem că o analiză necrutătoare ne-ar putea duce chiar la concluzia că noi nici nu avem astăzi, cu adevărat, viață politică în România! N-avem decît — scuzați vulgaritatea expresiei — un soi de balcanic „balet cu ursul"!...

Nu ajunge să poți număra formațiunile politice cu sutele ca să ai pluralism politic într-un stat. Atomizarea politică nu reprezintă un fenomen de pluralism, ci unul de pură dezagregare. La noi energiile politice se risipesc în deșert, spre beneficiul exclusiv al forțelor antidemocratice de sorginte comunistă. Mai degrabă există un fel de pluralism intern în cadrul blocului neocomunist (cum visase de la început „papașa" Brucan). **De altfel, viața noastră politică a căzut din capul locului în cursa întinsă de noua Putere, afișînd o naivitate pe care n-au avut-o nici măcar bulgarii!** Decizia de a se înregistra „partide" politice **pe baza a 250 de semnături a fost expresia unui plan premeditat de fărîmițare a opoziției. Căci mai** degrabă se poate vorbi de pluralism politic într-un stat cu doar două **formațiuni politice opuse, dar cu adevărat puternice (cum au fost bunăoară conservatorismul și liberalismul în România secolului trecut) decît într-un stat cu 200 de formațiuni politice inanite, dintre care abia una singură dispune efectiv de forță politică reală.** Pluralismul nostru actual **este la fel de „original" ca și democrația care l-a fătat. Sau, vorba lui Caragiale, e sublim, dar lipsește cu desăvîrșire**... (Nu cumva aceasta este însăși definiția **iluzionismului** românesc?).

Viața parlamentară este în orice stat cu adevărat democratic expresia concretă și majoră a pluripartitismului. Cu Parlamentul nostru actual, rezultat din parodia electorală din „Duminica Orbului", noi am făcut dovada cea mai clară a iluzionismului nostru politic. Grupurile parlamentare zise „de opoziție" au avut și au un simplu rol figurativ, aflîndu-se în postura penibilă de a asista neputincioase la dezmățul sfidător al majorității feseniste. Ele au avut un singur rol: acela de a servi actualei Puteri drept paravan democratic. Și chiar dacă ele ar fi refuzat să joace acest rol, iluzoriul nostru pluralism tot ar fi fost salvat de numeroasele anexe politice ale Frontului, adevărați „sateliți strategici" (cu care F.S.N. a și format mai tîrziu acea coaliție parodică, intitulată pompos „Carta pentru democrație și reformă").

Dar iluzoriul nostru pluralism politic nu se caracterizează numai prin **neputință în ordinea practică**, ci și, în egală măsură, prin **obscuritate doctrinară.** Unele formațiuni n-au încă nici o doctrină (și ar vrea să-și facă din asta un merit, cum e cazul Partidului Alianței Civice), altele și-au cîrpit niște pseudo-doctrine de circumstanță, pe cît de confuze, pe atît de inoperante. De obicei, aceste cîrpăceli doctrinare nu se individualizează prin nimic sau, în cel mai bun caz, se individualizează prin elemente de tot periferice ori prin nu mai știu ce principii abstracte. Tocmai de aceea a fost posibil ca Frontul să lase impresia că le-a furat ideile unora și altora (părînd el însuși cînd comunist, cînd liberal, cînd social-democrat etc.). Nici măcar așa-numitele „partide istorice" nu fac excepție de la talmeș-balmeșul general. Țărăniștii, bunăoară, în afară de viscerala pornire anticomunistă (lăudabilă altminteri) și de pro-monarhismul de principiu, n-au reușit să impună nici o concepție politică sau economică limpede și funcțională. Vechiul „țărănism" (ridiculizat încă din epocă: „La țăranul român cu perciuni de jupîn"...) este evident depășit, iar o adevărată doctrină creștin-democrată, spre care ar vrea să ne îndrepte noua firmă a partidului, nu s-a născut încă nici măcar în capul d-lui Coposu. Întreg democreștinismul țărăniștilor noștri pare să se rezume la delirurile serafice ale poetului Ioan Alexandru (pe care pînă și regimul ceaușist avusese instinctul de a-l lăsa în pace...)! În ce-i privește pe liberalii d-lui Radu Cîmpeanu, ei n-au nici măcar fermitatea elementară a țărăniștilor, nefăcînd decît să reînvie vechea tradiție a compromisurilor liberale, în lipsa unei doctrine bine articulate și potrivite noilor realități românești. Ca să nu mai vorbim de ciupercăria formațiunilor mărunte de orientare liberală pe care nu le separă nicidecum cine știe ce aspecte strategice sau doctrinare, ci pur și simplu cele mai meschine și mai dezgustătoare ambiții personale. Cît despre tabăra social-democrată (țăndărită și ea de același gen de ambiții), aceasta riscă să fie eliminată de pe scena politică de către tendințele spre social-democrație ale F.S.N., dl. Cunescu, bunăoară, nemaifiind util nici măcar ca „tovarăș de drum"... U.D.M.R. are idei politice izvorîte din comandamente etnice și nu poate fi vorba de a lega de ea speranțe românești. Cele cîteva formațiuni ecologiste și democrat-creștine plutesc în derivă, fiind departe de o afirmare politică reală și coerentă. Rămîne de văzut ce va ieși **din îndrăzneața național-democrație** a „Mișcării pentru România" (de existența căreia două treimi din electorat nici n-au aflat încă)...

Un alt aspect al pseudo-pluralismului românesc este lipsa aproape totală a dreptei („Mișcarea pentru România" este singura ce s-a declarat deunăzi cu fermitate de dreapta, însă ea n-a ieșit încă din starea de făt). Spațiul nostru politic actual este complet dezechilibrat; el este suprasaturat de la centru spre stînga. Dar oricît de multe ar fi formațiunile politice de aceeași culoare (lăsînd la o parte problema secundară a „nuanțelor"), ele nu vor asigura niciodată în viața unui stat un pluralism real, ci numai o iluzie de pluralism. Consecința ultimă a acestui dezechilibru este proliferarea camuflată a extremismului de stînga, cu consensul tacit al actualei guvernări (căci, vorba aceea, „sîngele apă nu se face"!). În schimb Puterea a inventat un așa-zis extremism de dreapta („legionar", firește!), folosindu-l ca sperietoare universală, cu tot delirul verbal și ideologic aferent, ca „iluzionismul" să fie desăvîrșit!

Dar, din păcate, nouă nu ne lipsește doar adevăratul pluralism, ci și (mai grav poate) nivelul de conștiință publică necesar unei vieți politice autentice. De la masele electorale și pînă la reprezentanții acestora în Parlament se face simțit cel mai cras **analfabetism politic.** Majoritatea covîrșitoare a românilor nici n-are habar care sînt bazele istorice ale democrației românești, ce înseamnă exact un regim monarhic sau unul republican, cum trebuie să coexiste separat puterile într-o democrație, cum se structurează funcțional instituțiile democratice, ce înseamnă dreapta și stînga ș.a.m.d. Rudimentara noastră gîndire politică este tributară în continuare șabloanelor comuniste, iar electoratul reacționează visceral, fiind lesne de manipulat, ca orice turmă inconștientă. De altfel, grosul poporului român nu are nici un fel de imperative politice, ci doar elementare imperative economice. Puțin îi pasă românului mediu cui ajunge să încredințeze puterea: burta plină este singurul lui criteriu real! Nimeni n-a reușit, ce-i drept, să-i umple această burtă de mulți ani încoace, dar el se orientează invariabil spre cei care se pricep și se pretează să-i promită mai mult și să-l mintă mai pe înțeles! Oare ce „viață politică" se poate întemeia pe un asemenea electorat? Noi nu vom avea viață politică autentică (oricîte partide s-ar înscrie la Tribunal) pînă cînd poporul nu va fi efectiv educat, ridicat măcar la un nivel decent de civilizație și cultură. Pe această linie ar trebui concentrate eforturile factorilor responsabili, dincolo de luptele de carnaval politic. Ar fi singura noastră **șansă de a face pasul vital dinspre** idealismul demagogic actual spre **realismul creator al zilei de mîine. Altminteri ne vom iluziona mult și bine în paranteza istorică deschisă de comunism.**

Pînă să umble după leacuri, cineva trebuie mai întîi să-și dea seama că este bolnav și să înțeleagă bine în ce constă boala de care suferă. Această conștientizare a propriei boli, dincolo de orice consolare iluzorie, este marea noastră urgență. Apoi vor veni negreșit și leacurile, din Cer sau de pe pămînt.

Adolf VASILESCU

Democrația originală și societatea civilă

De bună seamă, dacă lucrurile vor evolua așa cum se pare că sînt programate să evolueze, vom fi poate singura țară fostă comunistă care, păstrînd aproape intacte vechile structuri, vom intra în Europa (ah, acest slogan devenit obsesie!) înveșmîntați în hainele unei democrații cu adevărat originale. Și Europa ne va primi pînă la urmă așa căci, de bună seamă, „cineva" așa a hotărît să fie. În această situație, vechilii de ieri ai comunismului care sînt aceiași cu vechilii de azi ai neocomunismului, convertiți peste noapte în apostoli ai democrației, vor fi pe mai departe, de data aceasta în numele idealurilor confiscate victimelor lor de ieri și tinerilor care au făcut revoluția, vechilii stăpînilor noștri de mîine, iar biet rumân săracul va fi tot slugă la dîrloagă, numai că, de data aceasta, sluga își va fi băgat de bunăvoie grumazul în jug așa cum a făcut-o, dealtfel, și la 20 mai 1990. Și aceasta cu atît mai mult cu cît acum, cînd au trecut aproape doi ani de la acea „Duminică a orbului" și ne aflăm în preajma unor noi alegeri așa-zise libere, avem tot ceea ce trebuie ca să se poată spune că la noi este democrație. Avem pluripartidism. Și încă ce pluripartidism! Ne putem mîndri cu faptul că la noi sînt mai multe partide decît în toate democrațiile europene luate la un loc: partide republicane, partide monarhiste, partide liberale, partide social-democrate, partide socialiste, partide agrariene, partide ecologiste, partide mai mari, partide mai mici, partide foarte mici etc., și toate înghesuite la centru. Numai puține recunosc, cu prudență, că sînt de centru stînga și, și mai puține, și parcă și cu mai multă prudență,se definesc a fi de centru dreapta.

Avem apoi viață parlamentară. Și încă ce viață parlamentară! Bietul Caragiale ar muri de invidie văzîndu-și eroii pe care el îi plasase în mahalaua democrației românești de altădată, evoluînd acum pe scena mare a țării, în Parlament, dîndu-se în spectacol și debitîndu-și în văzul și în auzul tuturor discursurile lor demagogice, patriotarde și agramate. Atît de mult se aseamănă unii dintre parlamentarii noștri cu eroii lui Caragiale încît, deschizînd televizorul și căzînd neavizat pe emisiunea „Cronica Parlamentului" cu care televiziunea ne blagoslovește seară de seară, ai sentimentul că asiști la reprezentarea uneia dintre piesele marelui dramaturg și, invers, reprezentarea unei piese a acestuia o poți foarte bine confunda cu emisiunea „Cronica Parlamentului".

După ce, o bună bucată de vreme, am avut un guvern monocolor, avem acum guvern de coaliție cu un prim-ministru independent și, lucru nemaiîntîlnit niciunde, cu o parte a partidului majoritar de guvernămînt în opoziție.

În sfîrșit, avem chiar și o constituție. Și încă una dintre cele mai moderne și mai democratice din lume dacă ar fi să ne luăm după spusele celor ce, timp de un an și jumătate, au asudat pritocind-o și după lăudătorii lor „dezinteresați".

Ce mai, avem de toate! Un singur lucru ne lipsește totuși. Nu avem o societate civilă capabilă să se descurce în hățișul și desmățul politic de astăzi, fără de care numai de democrație nu poate fi vorba. Electoratul românesc este acum, în ajunul noilor alegeri, la fel de buimac, la fel de orbecăitor ca și în urmă cu doi ani cînd de-abia ieșise din lunga noapte comunistă. Mai mult chiar, astăzi confuzia, meșteșugit întreținută și amplificată de către cei ce au interesul să o facă, este parcă și mai mare. Dacă atunci, imediat după revoluție, mai exista, datorită amintirii încă proaspete a coșmarului pe care cu toții îl trăiserăm, un oarecare consens privind necesitatea continuării luptei împotriva comunismului și a structurilor acestuia, astăzi, din cauza lipsei de perspectivă și a haosului abil întreținut, tot mai multe sînt vocile care cîrtesc împotriva celor ce i-au trezit din somn, curmîndu-le coșmarul și redîndu-le demnitatea de oameni. Tot mai mulți sînt acei care se uită înapoi, peste umăr, la țarcul din care au fost eliberați, tînjind parcă după „comoditățile" de altă dată cînd altcineva le gîndea „fericirea" și lua decizii în locul lor. De ce o fac? Le este teamă de libertate? Poate. Eu aș spune însă că este vorba, mai degrabă, de o criză de adaptare. Eliberată brusc de sub tiranie, societatea românească trăiește astăzi aceeași criză de adaptare pe care au trăit-o sclavii la eliberarea din sclavie ori iobagii la eliberarea din iobăgie.

Desigur, în această situație, o societate civilă care să știe ce să facă cu libertatea, nu poate fi edificată peste noapte mai ales că, de data aceasta, nu este vorba numai de lupta cu inerția maselor, ci și de o luptă mult mai aprigă cu o Putere retrogradă, instalată prin fraudă după revoluție, care trage spre înapoi și face tot ce-i stă în putință (și în putință îi stau multe) să împiedice edificarea unei astfel de societăți care, odată constituită, primul lucru pe care l-ar face ar fi să-i conteste legitimitatea.

Au trecut totuși doi ani și semnele apariției unei astfel de societăți civile nu se întrevăd încă. Intelectualitatea, care este conștiința cetății, nu a făcut nimic sau aproape nimic în această privință.

Este adevărat că, încă din primele zile de după revoluție, s-au făcut auzite unele voci care atrăgeau atenția asupra necesității (re)creării societății civile românești distrusă de cei 45 de ani de regim comunist. Au fost chiar și unele inițiative în acest sens. Dacă îmi aduc bine aminte, Grupul pentru Dialog Social (G.D.S.) tocmai în acest scop a fost fondat. Să contribuie la edificarea unei societăți civile conștiente de sine care să știe ce să facă cu libertatea cîștigată cu atîtea sacrificii. Mărturisesc că m-ași fi așteptat atunci, cînd și-au anunțat programul, ca membrii acestui grup să înceapă un fel de apostolat și, prin conferințe publice, prin mass media și prin alte mijloace, să purceadă la alfabetizarea societății într-ale democrației. Nu s-a întîmplat așa. Cu timpul G.D.S. s-a transformat într-un fel de club al inițiaților care dialoghează, este adevărat, dar dialoghează ei între ei făcînd analize subtile și vînturînd teorii care, însă, nu au nici un ecou în rîndurile electoratului. Mă întreb cîți dintre cetățenii care au efectiv nevoie de asistență pentru a se putea orienta în confuzia politică de azi, citesc excelenta, dealtfel, revistă „22" și, dintre cei care o citesc, cîți înțeleg savantele lor analize politice accesibile doar cîtorva care au deja noțiunile necesare înțelegerii unor astfel de analize?

De asemenea, la începuturile noii ere, se părea că și televiziunea va contribui substanțial la cura de însănătoșire morală și spirituală a societății românești, însănătoșire fără de care nu se poate instaura și funcționa o democrație reală. Dar, iarăși, nu a fost așa căci, după ce puterea „emanată" s-a înșurubat bine în scaun, televiziunea, aservită acesteia, a devenit cel mai eficace instrument de dezinformare și de zădărnicire a închegării unei conștiințe civice capabile de discernămînt și de opțiune. Nu mai este nevoie, cred, să insistăm, aici și acum, asupra imensului deserviciu pe care l-a făcut această instituție „tinerei democrații românești".

Desigur, în legătură cu problema (re)creării societății civile românești ar mai fi multe de adăugat. Ne oprim totuși aici, nu însă înainte de a ne pune o zguduitoare întrebare: Îi va fi oare dat poporului român să mai traverseze încă o perioadă de neîmpliniri și deziluzii pînă să ajungă din urmă ISTORIA?

Demostene ANDRONESCU

Un simplu avertisment

Este de-a dreptul uimitoare performanța realizată de români care, în decurs de numai doi ani, au reușit să coboare în aprecierea Occidentului de pe piedestalul înalt de popor erou, capabil să plătească preț de sînge pentru a-și dobîndi libertatea, pe treapta cea mai de jos în ierarhia popoarelor europene. Dar dacă evoluția aprecierilor asupra României s-ar reduce doar la o pierdere de prestigiu în ochii lumii occidentale, nu ar fi prea grav. S-ar dovedi că în urma unor informații trucate cu privire la evenimentele din Decembrie '89 ni s-au atribuit virtuți pe care nu le aveam, sau că, în cel mai fericit caz, de aceste virtuți nu au dat dovadă decît o mică parte a românilor, prea mică pentru a clinti din așezarea lor structurile comuniste și a determina un proces de trezire a marii majorități a populației din starea de inerție și de supunere umilă față de Putere. Cu adevărat grav este însă modul în care principalele cancelarii europene recepționează și interpretează evoluția politicii interne și externe a României.

După o jumătate de veac de stabilitate, este drept precară, dar totuși stabilitate, harta Europei trasată de învingătorii din cel de al doilea război mondial și confirmată la 1 august 1975 de cele 35 de state semnatare ale Conferinței de la Helsinki, trebuie din nou modificată. Resurecția popoarelor din zona de dominație comunistă, culminînd cu dezagregarea a însuși centrului de forță al acestei dominații — Uniunea Sovietică — a determinat deja profunde schimbări ale hărții politice a Europei. Cele două Germanii se unifică. Din Iugoslavia se desprind două state independente, Slovenia și Croația. Cele trei state baltice, Lituania, Letonia și Estonia își redobîndesc independența pierdută în urma tratatului Ribbentrop—Molotov din 1939 prin care germanii și sovieticii își împărțeau Europa după bunul lor plac. Republicile care alcătuiau pînă deunăzi Uniunea Sovietică se proclamă state independente, iar tentativa Rusiei de a le grupa într-o Comunitate de State Independente nu pare a avea prea mulți sorți de izbîndă. Și procesul de naștere al unei noi Europe este abia la început.

Trasarea unor noi frontiere și apariția unor noi formațiuni statale nu este un fapt ieșit din comun în frămîntata istorie a Vechiului Continent. În ultimii șaptezeci de ani, așadar într-o singură viață de om, au avut loc trei modificări majore ale hărții politice a Europei. Hotarele trasate în 1919, prin pacea încheiată la sfîrșitul primului război mondial, s-au năruit după mai puțin de două decenii, iar configurația și statutul impuse Europei de învingătorii din cel de al doilea război mondial se modifică spectaculos sub ochii noștri.

Cum în prefacerile ce se desfășoară în actualul context politic va fi, fără îndoială, angrenată și țara noastră este recomandabil să nu ignorăm neîncrederea cu care Occidentul privește capacitatea României de a se desprinde de trecutul comunist. A refuza, fie dintr-o mîndrie greșit înțeleasă, fie din puținătate de spirit, fie din înguste interese egoiste, fie din obligații asumate față de o putere străină, să recunoaștem că nu ne bucurăm nici de simpatia și nici de stima Occidentului, înseamnă a ne situa în afara cursului istoriei.

Să nu uităm că noi nu am avut nici o autentică revoluție anticomunistă înecată în valuri de sînge de tancurile sovietice ca Ungaria, nici o amplă și de lungă durată mișcare dizidentă ca Cehoslovacia, nici o organizație de rezistență de proporțiile Solidarității ca Polonia și nici măcar o opoziție politică în stare să înfrîngă în alegeri libere partidul comunist ca Bulgaria. Este drept că zeci, poate chiar sute de mii de români au fost întemnițați pentru convingerile lor anticomuniste, dar o mișcare de rezistență închegată și unitară, cu o concepție de acțiune clară, nu am avut.

Dar mai trist este faptul că în ceasul în care Europa trăiește cu intensitate febra prefacerilor, România este lipsită de oameni politici care să se bucure de prestigiu atît în țară, cît mai ales în Occident. Cu foarte puține excepții, intelectualii români au trecut cu arme și bagaje în tabăra comunistă, de unde au slujit, cu slugărnicie, dictatura. Cît privește mult așteptata lor convertire, după Decembrie '89, la valorile autentice, ea nu a avut loc. Iar „personalitățile politice emanate de Revoluție", nu numai că sînt de o calitate îndoielnică, dar prezența lor activă pe scena politică este de-a dreptul compromițătoare. Este suficient ca cineva să-și ia osteneala de a urmări dezbaterile unei singure ședințe a „Parlamentului României" pentru a-și da seama de această dureroasă realitate. Și dacă omul de pe stradă, animat doar de bună credință și de bune intenții, poate să facă aceste constatări, cu atît mai vîrtos ele sînt făcute de reprezentanții puterilor occidentale acreditați la București care dispun de un întreg aparat de investigații specializat pentru astfel de probleme.

După semnarea Tratatului de la Maastricht, Uniunea Europeană Occidentală a devenit un fapt împlinit. Ceea ce fusese pînă de curînd numai o supraputere economică — Comunitatea Europeană — este pe cale să devină și o supraputere politică în cadrul căreia vioara întîi va fi Germania. Față de această situație reacțiunea diplomației române, dirijată de președintele Iliescu și pusă în practică de domnii Năstase și Săndulescu, este lamentabilă. În loc să ne îndreptăm cu fermitate spre Europa, și în primul rînd spre Germania, diplomația noastră bîjbăie la periferia lumii încheind acorduri cu state lipsite de semnificație din Asia, Africa și America Latină.

Oare să nu dea de gîndit nimănui în România vizitele lui Helmut Kohl la Budapesta și Praga și semnarea unor acorduri cu Ungaria și Cehoslovacia de **colaborare prietenească și parteneriat în Europa**, în timp ce noi încheiam un acord de colaborare în domeniul medicinii cu Albania?

Oare să nu dea de gîndit nimănui în România că în timp ce la noi minoritatea germană părăsește masiv așezări în care viețuiau de opt secole, oficialitățile bucurîndu-se că rămîn case libere în care pot instala țigani, în Ungaria nici unul din cei 220 de mii de etnici germani nu nutresc intenția de a emigra?

Oare să nu dea de gîndit nimănui în România că în timp ce Ungariei i se recunoaște curajul de a fi făcut prima breșă în **Cortina de Fier** care simboliza prăpastia dintre Occident și Răsărit, premierul român, domnul Stolojan, vede posibilă o alăturare a României, nu la Comunitatea Europeană, ci la Comunitatea Statelor Independente, de fapt Uniunea Sovietică sub o altă denumire?

Miopia politică a actualilor guvernanți, dar mai ales reaua lor credință s-ar putea să ne coste scump. Să reflectăm cu toată seriozitatea la posibilitatea ca Iugoslavia să nu fie singurul stat creat în 1919 care se dezagregă. Și mai ales să ne gîndim că într-o bună zi sașii să se reîntoarcă în locurile lor de baștină, dar nu în România, ci în Transilvania!

Cabriel CONSTANTINESCU

Procesul comunismului – economic –

Deşi termenul a apărut şi se practică în continuare în capitalism cel mai mare faliment din istorie l-a realizat socialismul; şi asta pentru că n-a fost decît o înşelătorie, o formă perversă de imperialism, „ultimul stadiu al capitalismului". Spectaculoasa prăbuşire a „Orînduirii socialiste" n-a adus la lumina zilei numai imensele suferinţe pe care le-a provocat milioanelor de oameni de rînd dar şi probele materiale ale unui jaf de dimensiuni „mondiale", cum doar în această singură privinţă s-a intitulat cu îndreptăţire.

Economia de tip comunist a încetat să mai existe; şi în Rusia au început să se ia măsuri de trecere la economia de piaţă. Toate fostele ţări socialiste fac eforturi de privatizare. E totuşi surprinzător că la mai mult de doi ani de la producerea acestei zguduiri, deşi avem de-a face cu un crah ce depăşeşte o mie de panamale, nimeni nu este tras la răspundere pentru cancerul economic ce a ros timp de decenii o bună parte a lumii. E ciudat că încă nu s-a făcut, nicăieri, nici un proces al răspunderii materiale. Partidul Comunist Român, care gestiona întreaga avere a ţării, care scrisese în constituţia de el elaborată, că este „forţa conducătoare a întregii societăţi" şi deci îşi asumase responsabilităţile ce decurgeau din aceasta, se cădea să dea socoteală în faţa conduşilor, să prezinte în faţa ţării întregi, rezultatele gestiunii sale, bune sau rele, să se justifice, să răspundă. Dar PCR a preferat să se volatilizeze comportîndu-se ca un delincvent. Dar, cel ce nu se prezintă singur, e adus cu forţa în faţa justiţiei.

Unde sînt cei ce luau decizii motivate ideologic, care au dus, an de an, la scăderea, la pierderea, degradarea bogăţiilor ţării? Unde a dispărut partidul ce se lăuda cu patru milioane de membri? Unde sînt academicienii, profesorii universitari de marxism, doctorii în economie politică socialistă, miile de secretari cu propaganda, cu probleme economice? Unde sînt toţi cei care timp de şaptezeci de ani au profeţit iminenta prăbuşire a capitalismului? Unde s-a ascuns pînă mai ieri, atotputernica, atotştiutoarea, insolentă, privilegiată clasă a şefilor de partid şi de stat? Nu se găseşte nimeni, nu se instituie nici o instanţă să-i cheme şi să le dea cuvenitul atestat de necinste? Să-i răsplătească după fapte, după merit?

Profetul Ilie Tişbitul avînd o dispută cu proorocii lui Baal i-a chemat, împreună cu întregul popor, pe muntele Carmel. Acolo au făcut două altare de jertfă, întîi şi-au invocat zeul proorocii lui Baal, fără nici un rezultat, apoi rugîndu-se Ilie a căzut foc din cer şi i-a mistuit jertfa. În faţa întregului popor, ca şi acum în faţa lumii întregi, s-a dovedit cine sînt proorocii mincinoşi. Iată cum scrie în Biblie că s-a procedat cu ei (ÎMPĂRAŢI I 18,40): „Şi Ilie a spus: Prindeţi pe proorocii lui Baal; niciunul să nu scape! Şi i-au prins şi Ilie i-a pogorît la pîrîul Chison şi i-a junghiat acolo".

Că socialismul e o doctrină care pretinde despre ea că e ştiinţifică şi generoasă, asta n-a supărat pe nimeni pînă cînd s-a făcut proba contrară. În condiţiile lumii moderne, avînd o morală foarte relaxată, sau fără, unde oricine poate să slujească oricărui zeu, oricît de mincinos, fără riscul ca să i se întîmple şi lui ce-au păţit cîndva slujitorii lui Baal, societatea avea datoria să vegheze la ce produc fabricanţii de vorbe goale, dar n-a făcut-o. S-a dovedit că ajunşi la putere aceştia aduc fericirea lor şi nenorocirea altora.

Regimul socialist a fost impus în România de trupele lui Stalin. Au găsit repede cozile de topor şi veleitarii necesari ca să-i instaleze în funcţii iar după consolidarea puterii au procedat sistematic la spolierea, pe rînd, a tuturor păturilor sociale făcînd etatizare, naţionalizare, confiscare, colectivizare, luare prin abuz adică ce numeau ei, în termeni marxişti, socializarea mijloacelor de producţie. Astfel au trecut întreaga avuţie naţională sub controlul „statului", care nu era altceva decît controlul celor ce se puseseră în slujba străinului, adică „noua clasă". Lipsa de legitimitate, totala ruptură de marea masă a poporului, precum şi frica de pierdere a puterii au făcut, şi la noi, dar şi în celelalte ţări socialiste, ca stăpînitorii să consume cea mai mare parte a produsului social pentru ei şi pentru apărarea „cuceririlor socialiste" adică tot a lor. Astfel au consumat resursele ce se cereau investite în dezvoltare.

— Toate construcţiile artificiale, subterane, create pentru apărarea sistemului, aparate gen KGB, societăţi secrete de tip mafia, camora, francmasoneria, n-au fost de nici un folos. Toate manevrele diplomatice, transferurile de valută şi aur în conturi străine, tranzacţiile murdare cu arme, traficul de influenţă, n-au putut împiedica, pînă la urmă, marea prăbuşire.

Edificiul a căzut dar din monstrul dezafectat au rămas numeroasele lui componente. Spre nenorocul societăţii au supravieţuit primitivele, voracele lui creaturi repliindu-se cu primară spontaneitate. Regruparea lor în scopul salvării sub o altă formă, oricare, fie şi capitalistă, a bunurilor, necinstit însuşite în era comunistă au făcut ca la doi ani după revoluţie situaţia ţării să fie mai rea ca înainte. Singura lor preocupare, folosindu-se de conducerea imorală instalată în fruntea ţării, nu este alta decît să transfere în conturi proprii cît mai mult din ce înainte aveau la dispoziţie, numindu-se că e al statului.

La căderea lui Ceauşescu s-au găsit, bani lichizi, 1,85 miliarde dolari. La 1 iunie 1990, dacă e să-l credem pe domnul Dijmărescu, pe vremea aceea ministru de finanţe, se mai găseau numai 349 milioane. În şase luni „emanaţii" volatilizaseră deja un miliard şi jumătate. După doi ani de guvernare a celor ce se consideră specialişti în economie visticria e goală, datoriile externe cresc vertiginos în condiţiile în care şi producţia şi productivitatea continuă să scadă. Blocajul economic n-are rost să-l amintim că a devenit specialitatea casei.

S-a vorbit mult şi continuă să se vorbească de procesul comunismului. Ororile, genocidul comis asupra zeci de popoare, ilegalităţile absurdul, utopia negativă sînt lucruri care se dezvăluie, capătă circulaţie. Mulţi cred că ar trebui organizat un nou Nürnberg, un tribunal în faţa căruia să fie tradusă ideologia comunistă şi să fie condamnaţi, moralmente măcar, principalii vinovaţi. Ideea e considerată cu serioasă, îndreptăţită, rezervă.

Dacă după procesul ce a condamnat naţional socialismul german şi ideologiile totalitare pentru violenţă, pentru sfidarea oricăror sentimente umane s-au putut continua ororile la o scară mult mai mare, ca şi cînd faptele acolo încriminate şi condamnate public n-au însemnat nimic, lucrul provoacă îngrijorare. Cum a fost posibil să fie trecute sub tăcere, atîta timp, aceste noi orori, neimaginate măcar pînă atunci, cu depăşirea tuturor limitelor în ilegalitate şi nelegiuire?

Înseamnă că un nou proces ar fi inutil fără implicarea nu numai a vinovaţilor direcţi ci, cu deosebire a complicilor, adică a acelora care au făcut ca tancurile sovietice să ajungă pînă la Berlin şi să transforme astfel Europa de răsărit în camera de tortură a bolşevismului. Dar crede cineva că-l poate aduce astăzi pe banca acuzaţilor, în numele milioanelor de victime, a arhipelagurilor de gulaguri, alături de Stalin pe Churchill şi pe Roosevelt cum pe deplin o merită, ca şi pe alţi politicieni mai puţin însemnaţi dar mulţi?

Un proces al comunismului, pentru condamnarea lui morală este necesar, dar nu se ştie cînd va fi posibil. În schimb un proces al comunismului ca sistem economic, un proces al falimentului comunist, cu judecare şi executare judecătorească, cu punerea la plată a falţilor adică a conducătorilor PCR este grabnic şi imperios necesar.

Partidul Comunist Român este infractorul care a furat, a traficat, a escrocat, a abuzat de putere. Toate acestea pot fi socotite în cifre. Contabilii şi experţii economici adevăraţi îşi fac de mult, în particular, calculele. După evaluarea pagubelor justiţia — una care să merite acest nume — va fi chemată să stabilească cuantumul despăgubirilor ce se cuvine să le plătească fiecare din cei ce avînd funcţii au produs din incompetenţă sau stupiditate, obedienţă partinică, daune avuţiei naţionale respectiv cetăţenilor nemembri de partid. E de presupus că posesorii de carnet roşu, chiar dacă nu erau de acord cu politica dusă de conducătorii lor le dădeau girul.

Recent a început aşa-zisa privatizare. În viziunea actualului parlament, compus aproape în întregime din comunişti sumar recondiţionaţi, în afară de faptul că marea majoritate a bunurilor rămîn în continuare în proprietatea statului, acea infimă parte, 30 la sută din nu se ştie cît, se preconizează a se împărţi în mod egal. Adică membrii fostului partid comunist, indiferent cîte avantaje au avut de pe urma funcţiilor lor, indiferent cît de mare este paguba produsă cît timp au fost în funcţie, să ia o parte egală cu ceilalţi din ce-a rămas, adică din ce n-au reuşit să-şi însuşească sau să degradeze?! Din aceste motive începerea procesului economic al gestiunii comuniste se impune ca o necesitate presantă. Persoana juridică îndreptăţită să depună plîngere, să se constituie parte civilă în procesul abuzurilor şi a lungii liste de ilegalităţi comise de PCR împotriva a milioane de persoane fizice şi juridice, este Uniunea Naţională a celor care nu au fost membrii P.C.R.

Oprirea degradării şi apoi redresarea economiei nu e posibilă în starea de incertitudine de permanentizare a nedreptăţii. De aceea judecarea comunismului pentru activitatea sa economică e o urgenţă.

Greu ne înfrîngem sentimentul de penibil cînd îi auzim pe „specialiştii în economie" expunîndu-şi principiile teoretice care aplicate dau această situaţie grotescă ce afectează în rău viaţa a milioane de oameni. Domnul Stolojan, devenit între timp expert în gafe, pare un comic de circ într-o tragedie antică, iar guvernatorul Băncii Naţionale a României, dl. Mugur Isărescu un plîngăreţ căzut în rizibil. Într-o recentă convorbire cu Anca Arion i se lamenta: „După părerea mea realitatea noastră e mult prea cruntă". Surprinzător, dar aşa vorbea şi Ştefan cel Mare în poezia lui Bolintinean: „Soarta noastră fuse crudă astă dată..." Numai că, spune istoria, după fiecare năvălire turcească, tătărască sau leşască, la scurt timp, aprigul domn al Moldovei tocmea ţara la loc de-i erau cu străşnicie respectate numele şi hotarul, de cei din afară, şi legile şi rînduielile de cei dinăuntru.

„Ştefane Măria-Ta..."

Constantin IORGULESCU

Reciclarea MAFIEI

Ceauşeştii ajunşi călare pe putere au înţeles că neşcolarizarea lor poate fi estompată prin obţinerea, ilicită, a unor diplome dar şi prin sublinierea că şcolarizarea celorlalţi este insuficientă.

Au inventat ad-hoc sistemul reciclării, aplicat peste tot, în învăţămînt, în sănătate, în cultură şi artă, în economie şi evident în aparatul de partid şi de stat.

După asasinarea lor ideea reciclării a căzut în derîdere. Cum pe lîngă activităţile vizibile au fost, încă de pe vremea lor, unele interlope, acestea nefiind instituţionalizate, n-au fost afectate de zguduirea din decembrie '89, dimpotrivă şi-au găsit teren de expansiune. Lumea interlopă românească şi-a oferit o superbă reciclare în urma căreia îşi dă măsura crescîndă a profesionalismului, la care, în curînd, vor plesni de invidie reţelele mafiote din lumea largă.

Mafia este reciclată. O vedem în Senat: gîndiţi-vă doar la dl. Al. Bîrlădeanu; în Camera Deputaţilor: gîndiţi-vă la dl. Dan Marţian; în Guvern: gîndiţi-vă la miniştrii tehnocraţi, o vedem la Preşedinţie, gîndiţi-vă la dl. Iliescu şi la consilierii prezidenţiali. După isprava reciclării în unele domenii urma o urcare pe scara profesională, deci o schimbare. Marea reciclare din '89 a cuprins multe domenii. Întreprinderile de stat au devenit regii autonome sau societăţi comerciale, C.O.M.-urile (ceomeurile) au devenit consilii de administraţie, miliţia a devenit poliţie, securitatea a devenit S.R.I., consiliile judeţene au devenit prefecturi, Marea Adunare Naţională a devenit parlament, P.C.R.-ul a devenit F.S.N., iar o aripă P.S.M., „elementele" duşmănoase regimului de democraţie populară, ulterior societăţii socialiste multilateral dezvoltate au devenit opoziţie, disidenţi, cunoscuţi public, au devenit „trădători de ţară" iar scribii partidului au devenit „vocea patriotului naţionale", sergentul major a devenit plutonier, plutonierul a devenit plutonier major, căpitanul a devenit maior, locotenent-colonelul a devenit colonel sau chiar general, directorul a devenit ministru, directorul pensionat a devenit senator sau chiar deputat, profesorul de la „Ştefan Gheorghiu" a devenit consilier prezidenţial, iar fiii cominterniştilor sau cominterniştii pensionaţi întruchipează executivul şi legislativul.

Cel mai amplu şi mai evident cîştig al „revoluţiei române" este reciclarea mafiei.

Ion UNGUREANU

MIRCEA ELIADE —

1. Mircea Eliade, acest mare teoretician şi exeget al mitului, a devenit el însuşi un „mit“, cel puţin în aria culturii româneşti. Existenţa sa atît de rotundă, spiritul său atît de subtil, erudiţia sa „monstruoasă“, opera sa vastă şi polivalentă, precum şi fascinaţia exercitată de obiectul principal al cercetărilor sale, au făcut din el un simbol al cărturarului „exemplar“ şi un fel de autoritate nediscutată, citată şi invocată mereu, ori de cîte ori se întîmplă să vină vorba, în mediile mai mult sau mai puţin intelectuale, de problematica mitico-religioasă.

El a reuşit să ţină treaz, la noi şi aiurea, interesul multora faţă de universul seducător al „credinţelor şi ideilor religioase“, într-o vreme în care direcţia generală a spiritului s-a arătat a fi programatic alta. Dar ceea ce nu s-a observat sau nu s-a rostit cu tărie este faptul că modalitatea în care Mircea Eliade a abordat aceste lucruri reprezintă, dincolo de aparenţe, o aliniere la direcţia laică a spiritului modern. Mircea Eliade nu s-a aplecat asupra **religiei ca religie**, ci numai asupra **religiei ca obiect cultural de studiu**, amestecînd-o în aceeaşi retortă a cercetării cu mitologia şi cu magia şi aducînd-totul la numitorul comun al „ştiinţei“, doar că într-un spirit mai larg şi într-un limbaj mai subtil, pe care mulţi şi l-au însuşit ca atare.

Cele mai păgubite au ieşit din acest demers tocmai marile religii vii, în frunte cu creştinismul. Omul cu o credinţă bine definită ajunge să constate, cu amărăciune, că Mircea Eliade nu-i este un aliat, ci că se comportă ca un subminator al spiritului religios autentic. Cu religiile dispărute sau periferice problema nu se pune ca atare. Ne informăm asupra lor, cu o curiozitate exterioară, iar Mircea Eliade se dovedeşte aici o călăuză utilă, un fin vulgarizator. Dar ce va zice un creştin, un musulman sau un evreu — credincioşi efectivi, trăind religios şi gîndind teologic — despre modul în care Mircea Eliade înţelege să se raporteze la fiecare dintre „cele trei monoteisme“? Citind, ca creştin bunăoară, ceea ce scrie el despre creştinism, în marea sa **Istorie** ... sau în alte lucrări, rămîi dezamăgit pînă la revoltă. Şi te întrebi cum de s-au găsit chiar oameni ai Bisericii, „teologi cu diplomă“, care au putut să şi-l asocieze, furaţi probabil de audienţa publică a „limbajului“ său şi de voga pe care a creat-o?!

Poate că mai puţine ar avea să-i reproşeze adepţii anumitor doctrine spirituale indiene, căci acolo există fenomenul ciudat al „religiei fără Dumnezeu“ ...

Mircea Elliade este un minunat „maestru“ pentru cei care **nu cred în nimic, dar sînt dispuşi să acorde credit** la toate. El a descoperit, — sau mai degrabă a perfecţionat — metoda cu care se poate face prin universul religiilor un soi de turism rafinat. Mulţi îşi închipuie că au nimerit-o, cu ilustrul savant, pe calea „iniţierii“, ba încă a unei iniţieri extrem de comode (pentru că nu solicită nici o angajare reală), extrem de profitabile (pentru că-ţi pune la îndemînă nişte cunoştinţe insolite, cu care poţi epata oricînd, dacă nu-ţi lipseşte o anume abilitate) şi extrem de complexe (pentru că acoperă şi religiosul şi miticul şi magicul, fără nici o discriminare valorică).

Pe Mircea Eliade termenul însuşi de „religie“ îl cam incomodează, preferînd să vorbească mai degrabă despre „credinţe religioase“ şi „idei religioase“. Un scrupul ştiinţific, se va spune. S-ar putea să fie aşa. Dar tocmai prea multele scrupule „ştiinţifice“ ajung să te pună pe gînduri, căci se intră deja, cu fenomenul religios ca fenomen între alte fenomene, în cercul vicios al ştiinţei, unde orice fenomen studiat se modifică potrivit intenţiei cercetătorului şi potrivit instrumentului sau metodei cu care se face investigaţia şi unde rămîne mereu un rest de incertitudine, un principial semn de întrebare, lăsînt deschisă perspectiva pozitivistă a „progreselor“ viitoare. Orice om religios (şi chiar orice om nereligios de bună-credinţă) ştie însă că religiosul nu se cere cercetat din afară, ci trăit dinlăuntru; nu se asumă raţional, ci supraraţional; nu poartă în orizontul întrebării (ca filosofia), ci în cel al certitudinilor revelate (pe care poţi să le primeşti sau să nu le primeşti, ceea ce-i o altă problemă).

Cu toată obsesia „sacrului“, care traversează opera lui, Mircea Eliade rămîne în orizontul „profan“ al cercetării „neutre“ (spiritele neutre sînt marea pacoste a vremii noastre!), sub exigenţa aşa-zisei „obiectivităţi“. Ştiinţificeşte învăţăm de la el multe. Duhovniceşte nu ne învaţă nimic. Ba dimpotrivă: amestecă duhurile. Poziţia lui nu este prea diferită de cea a lui Blaga, care subordona religia culturii, sugrumînd-o cu vorbe frumoase, cum spunea un teolog.

Iată că nu numai sacrul se camuflează în profan (idee atît de dragă lui Mircea Eliade), ci şi profanul (laicul) se poate camufla în sacru (religios), pe fondul confuziei spirituale a lumii moderne!

Neînregimentarea religioasă a distinsului cărturar a intrigat încă din timpul vieţii sale şi s-a găsit cine să-l întrebe de-a dreptul asupra presupuselor sale convingeri intime. Răspunsul n-a venit, limpede, niciodată. Problema a fost ocolită cu eschive „savante“ sau „principiale“, mergînd pînă la bagatelizarea întrebării. O anume „pudoare“ a fost invocată şi ea. Unii mai speră să dezlege „enigma“ cu vreo mărturie rătăcită prin vraful hîrtiilor postume. Nu credem însă că acestea vor dezvălui pînă la capăt mai mult decît „flirtul“ misteriosului savant cu anumite doctrine mai mult sau mai puţin exotice. Un „flirt“ superior, ce-i drept, de care n-ar fi în stare chiar toţi cei cuprinşi de febra „iniţierii“ ...

Vorbind despre generaţia sa, marele apostat (mărturisit!) care este E. M. Cioran o caracteriza drept una de „credincioşi fără Dumnezeu“. Nu credem că această ilustră generaţie de gînditori români, crescuţi, cei mai mulţi dintre ei, la şcoala lui Nae Ionescu, ar putea intra în întregime sub această etichetă teribilă. Dar celor mai cunoscuţi dintre aceştia, trebuie să recunoaştem, le vine ca o mănuşă. Făcînd afirmaţia de mai sus, Cioran se definea în primul rînd pe sine. Dar şi un Noica şi un Eliade se arată a fi fost, în ultimă analiză, nişte astfel de „credincioşi fără Dumnezeu“. Destinul lor s-a împlinit exemplar, dar numai **sub semnul culturii.** Este calea pe care şi-au ales-o şi pe care a mers fiecare după geniul propriu.

Mircea Eliade constituie însă un caz deosebit, prin imixtiunea lui, altminteri foarte doctă, în planul mistic al lucrurilor, acolo unde numai oamenii cu adevărat religioşi ar avea dreptul să se rostească, în numele Dumnezeului în care **cred**, pe care-l **mărturisesc** şi cu care **comunică**, străini de orice „neutralitate“ călduţă, ca unii ce au ales să trăiască şi să moară pentru El.

Întîlnirea sufletului tînăr cu opera „ştiinţifică“ a lui Mircea Eliade poate fi un cîştig, dacă o privim dinspre lotul culturii, dar ea poate să fie şi o pierdere, dacă o privim dinspre lotul religiei. Prin spiritul care-i guvernează cercetările, Mircea Eliade face un deserviciu flagrant tocmai religiei însăşi, riscînd să înmulţească turma „credincioşilor fără Dumnezeu“, a hermeneuţilor rafinaţi, care ciocănesc totul şi nu se opresc la nimic, pentru că se cred prea deştepţi şi nu vor „să se sărăcească cu duhul“.

2. Expresia tragică a unei astfel de atitudini, care nu-l caracterizează pe **homo religiosus**, ci mai degrabă pe bietul **homo ludens**, pare a fi fost chiar sfîrşitul marelui savant. Se poate spune orice despre ultimele zile ale lui Mircea Eliade, numai că a murit ca un om religios — nu! După ce s-a ocupat o viaţă întreagă cu religiile, după ce a teoretizat cu toate prilejurile valoarea transfiguratoare a morţii (corolar mistic al oricărei existenţe, împlinire şi salvare în eternitate), Mircea Eliade s-a trezit în faţa ei neliniştit şi neajutorat, agăţîndu-se cu disperare nu de vreuna dintre propriile sale „teorii“, ci de opul cvasi-pozitivist **Life after life, coborînd dintr-o** dată la nivelul cel mai vulgar al confruntării cu moartea. El caută să se convingă, în clipele din urmă, cu angoasa tipică a oricărui necredincios (sau a oricărui credincios inautentic), că moartea este „un semn de lumină“, că ea nu înseamnă pur şi simplu dispariţie în neant. E o prăpastie între seninătatea morţii „mioritice“, cu care s-au priceput să moară „oamenii arhaici“, analfabeţii aceia cu adevărat religioşi (pe care Mircea Eliade i-a exaltat adesea în scrierile sale) şi această moarte chinuită de savant americanizat. Iată relatarea nefericitului său discipol, Ioan Petru Culianu: „M. E. citeşte foarte mult despre **Life after life** — Viaţa după viaţă — şi e convins că moartea e un semn de lumină. Repetă asta de mai multe ori. Chr. (soţia sa — n.n.) şi S.L. (fiziciana Sanda Loga — n.n.) numesc autorii a două cărţi care au adunat mărturiile unor oameni scăpaţi ca prin minune de la moarte ...“ Şi, mai departe, I.P. Culianu se întreabă şi-şi răspunde: „Oare pe cine încercă să convingă de cele de mai sus, pe noi ori pe sine însuşi? Pe amîndoi, cred.“ (a se vedea M. Eliade, **Memorii**, Ed. Humanitas, Buc., 1991, vol. II — Anexe — p. 202). Te întrebi ce rost mai poate avea o religiozitate care nu-ţi dă sentimentul proiecţiei reale în veşnicie, certitudinea senină a propriei nemuriri?! Religia autentică depăşeşte dihotomia tragică „viaţă-moarte“, rezolvînd-o în taina învierii. De altfel religia înţeleasă ca simplu „exerciţiu“ sau „joc“ spiritual în istorie nu este decît o seducţie absurdă şi vană. Iar pentru ca ea să nu rămînă decît atît e nevoie ca omul să trăiască nu doar cu conştiinţa vagă a unei divinităţi cvasi-abstracte, ci într-o relaţie vie şi personală cu Dumnezeul unic şi real. La aceste lucruri se referă şi Apostolul cînd zice: „Căci precum în Adam toţi mor, aşa şi în Hristos toţi vor învia“ (**I. Corinteni**, 15, 22). „Iar dacă nădăjduim în Hristos numai în viaţa aceasta, sîntem mai de plîns decît toţi oamenii“ (idem, 15, 19).

Dar Mircea Eliade n-a sfîrşit prin a medita la Cuvîntul lui Dumnezeu, ci a înţepenit într-un fotoliu, citindu-l pe Cioran (**Exercices d'admiration**). Dacă în tot ce ni se întîmplă sînt „semne“ (una dintre obsesiile autorului **Nopţii de Sînziene**), atunci te întrebi dacă nu-i şi acesta un „semn“: să închei conturile existenţei citind elucubraţiile „subţiri“ ale unui ateu păgînizant!

Tot ceea ce a urmat a fost spectacolul jalnic al unei teribile confuzii spirituale, pe care Mircea Eliade însuşi a favorizat-o în sufletele celor apropiaţi: de de o parte confuzia între religie şi cultură, pe de altă parte aceea între spiritul ecumenic şi „ghiveciul“ pseudo-religios al lumii moderne. La căpătîiul muribundului se citeşte şi se povesteşte: nu din Evanghelie sau din vreo carte de rugăciuni, ci din proza sofisticată a lui Lampedusa (nuvela **Ligheia**)! De această speţă a fost „Marea Veghe“ de care pomenea I. P. Culianu. Vorba aceea, „moartea e pe noi“, iar noi ne îmbătăm cu Fabula acestei luni ...

Şi astfel românul botezat ordodox Mircea Eliade, omul cel mai norocos

(continuare în pag. a 12-a)

Răzvan CODRESCU

„CREDINCIOSUL FĂRĂ DUMNEZEU“?

RELIG

Sfînta Teresa de Jesús (1515

Sonet pentru Chris cel răstignit

Nu spre-a afla în ceruri

îţi dărui, Doamne, casta me
şi de-mi strunesc nărayul d
nu-i spre-a-mbuna geena-n
Tu singur faci ca inima să
de cum îţi văd cumplita ră
domol mă prazi, simţire cu
cînd chipul stins pe cruce

Şi-atîta mă-nfiori cu mila
că, Doamne, te-aş iubi şi
şi fără iad cu tot te-aş as
nimic nu vai iubindu-te aş
ci nesperînd la toate cîte
precum te-ador, la fel te-a

Versiunea române
Răzvan CO

Notă: Deoarece nu este sigur că aparţine Sfintei poeziei i se mai spune şi anonim (n.t.)

Biserica din I

Vechea biserică din Ieud
parcă vrea să-şi înfigă cruce
Să le mai fie trimisă o da
tuturor celor cu viaţa prăd
cu credinţa la răspintie de

De roua nădejdii sufletul mi

Ion PARASCH

Sabia lui Avram Ian

Am luat în mînă
sabia lui Avram Iancu
Minerul ei mi-a trecut pri
un fior în tot trupul
şi am avut pe loc măsura
nimicniciei mele.

Eu sînt doar o sabie fă
adormită-n teacă
înainte de a-mi tăia dr

Ion PARASCH

CURS ELEMENTAR DE RELIGIE CREȘTINĂ (7)

4- Tipuri de reiigii

Împărțirea religiilor în **naturale** și **revelate** a întîmpinat numeroase rezerve, mai cu seamă în secolul nostru. Pe de o parte, așa cum am încercat să arătăm, nu există religii **exclusiv naturale**, căci atunci ele n-ar mai fi propriu-zis religii, ci simple creații omenești, subsumate genetic domeniului vast al culturii. Orice religie implică un cît de palid reflex al supranaturalului și o cît de elementară relație mistică cu divinitatea. Pe de altă parte, nici o religie n-ar n-ar putea accepta să-și atribuie sieși statutul de religie naturală, fiecare pretinzînd dimpotrivă — ca pe însăși rațiunea sa de a fi — că se află în posesia unei revelații de origine sacră, primite cîndva în chip miraculos și păzite cu sfințenie, de-a lungul generațiilor, de către slujitorii și credincioșii ei. În ceea ce-i privește pe atei, aceștia contestă din principiu orice revelație, găsind că nu reprezintă decît o biată pretenție absurdă, indiferent din partea cui ar veni.

Această clasificare tradițională poate fi totuși folosită între credincioșii creștini, ca o delimitare altminteri legitimă a revelației biblice față de sărăcia revelațională a altor religii.

Căutînd clasificări mai puțin discutabile, vom porni de la una adoptată cîndva, în mare, și de profesorul Nae Ionescu, e drept că dintr-un punct de vedere filosofic, în vestitul său **Curs de metafizică** (reeditat de către Editura „Humanitas", București, 1991).

Deosebim mai întîi două mari tipuri de religii în funcție de modul în care este concepută divinitatea în raport cu lumea creată. Anumite religii concep **divinitatea ca fiind imanentă**, interioară acestei lumi, adică pătrunzînd-o în toate încheieturile ei. Spiritul divin funcționează ca un fel de suflet al lumii sau, după vorba bătrînului Thales, „toate sînt pline de zei". Într-o astfel de viziune divinitatea subzistă pînă și-n formele cele mai neînsemnate ale acestei lumi. Materia nu este altceva decît „haina" trecătoare în care se îmbracă Spiritul veșnic. Formele lumii materiale sînt inconsistente sau iluzorii, depinzînd de simțurile noastre grosolane și înșelătoare. Omul religios care adoptă o atare viziune ajunge în situațiile cele mai paradoxale: pe de o parte urăște lumea materială, în care spiritul s-ar afla întemnițat, iar pe de altă parte este ispitit a o adora, ca fiind purtătoare de „zei", căzînd astfel fiin **idolatrie** (adorarea de „idoli", adică de obiecte materiale, în stare mai mult sau mai puțin naturală, dar în care este presupusă o concentrare de forțe divine); pe de o parte urăște formele individuale, aspirînd spre unitatea informării și materială a divinului, pe dealtă parte este ispitit să se considere pe sine, ca individ, de o ființă cu divinitatea, căzînd astfel în **egolatrie** (adorarea propriului „eu", ca fiind de esență divină, ceea ce ar însemna că omul este el însuși zeu, trebuind doar să-și conștientizeze și să-și actualizeze pe cale inițiatică potențele divine, pînă la deplina și definitiva identificare cu „marele suflet al lumii"). Se poate observa, îndeobște, că imanentismul, într-o fază mai primitivă, poartă spre animismul magic (toate lucrurile sînt „animate" de forțe obscure, impersonale), spre antropomorfism și spre idolatrie (împotriva acestora s-a dat porunca a doua din **Decalogul** biblic: „Să nu-ți faci chip cioplit!"). Într-o fază mai evoluată, imanentismul poartă spre panteism („acest ateism cu mănuși", cum îl numea Schopenhauer), spre idealism (de la concepția religioasă a lumii ca **maya**, iluzie, în gîndirea indiană, pînă la concepția filosofică a lumii ca simplă manifestare sensibilă a Ideii Absolute, a Spiritului ca unică realitate în dialectică devenire, după Hegel) sau la egolatrie (de la identitatea **atman — brahman** din gîndirea indiană și pînă la anarhia eului desacralizat din lumea contemporană).

În fond, toate aceste variate manifestări generate de imanentism se reduc la confuzia inițială între Creator și creație, între ființa lui Dumnezeu și ființa lumii. Asupra ei se rostește Apostolul, zicînd: „Pentru că ei (păgînii — n.n.), cunoscînd pe Dumnezeu, nu L-au slăvit ca pe Dumnezeu, nici nu I-au mulțumit, ci s-au rătăcit în gîndurile lor, iar inima lor cea neînțelegătoare s-a întunecat. Zicînd că sînt înțelepți, au ajuns nebuni. Și au schimbat slava lui Dumnezeu Celui nestricăcios întru asemănarea chipului omului celui stricăcios și al păsărilor și al celor cu patru picioare și al tîrîtoarelor pămîntului", adică „au schimbat adevărul lui Dumnezeu în minciună și s-au închinat și au slujit făpturii în locul Făcătorului" (ROMANI, 1, 21—25). Iar altă dată ne avertizează tot în sensul acesta: „Luați aminte să nu vă fure mințile cineva cu filosofia și cu deșarta înțelepciune din predania omenească, după stihiile lumii și nu după Hristos" (COLOSENI, 2, 8).

De regulă imanentismul se întovărășește cu emanaționismul, contravenind și sub acest aspect învățăturii creștine, care este ferm creaționistă. Emanaționiștii susțin (și aceasta este o consecință logică a imanentismului) că Dumnezeu n-ar fi creat lumea văzută, dîndu-i ființă distinctă, ci ar fi emanat-o din sine, materializîndu-și propria ființă, astfel că materia nici n-ar exista propriu-zis, unica realitate fiind spiritul divin. Concluzia ultimă a unei astfel de teorii absurde ar fi că pînă și scîrna acestei lumi ar avea, în fond, identitate divină!

Acestea sînt, în linii mari, caracterele **religiilor imanentiste.** Chiar dacă unele au reușit să atingă un grad mai înalt de spiritualitate, reflectat în învățăturile și experiențele lor religioase,

UNIVERSUL RELIGIILOR

cum este cazul doctrinelor și tehnicilor filosofico-religioase indiene, le rămîn întunecate de numeroase erori și confuzii, intolerabile din unghiul de vedere al dogmaticii, misticii și moralei creștine. Nu întîmplător, de altfel, credințele și ideile imanentiste au rodit mai degrabă în magie, în poezie și în filosofie decît pe teren religios, ele aflîndu-se la baza a numeroase manifestări parareligioase sau cultural-artistice, mai cu seamă în epocile de profundă criză religioasă (printre care se numără și epoca actuală). Fructul lor ultim sînt doctrinele „ezoterice" orientalizante care au invadat mapamondul, fenomene de care ne-am delimitat deja atunci cînd am căutat să deconspirăm confuziile „la modă" între religia autentică și cortegiul pestriț al manifestărilor parareligioase.

Tipul de religie opus imanentismului este reprezentat cel mai bine chiar de către creștinism, Religiilor de acest tip, care concep **divinitatea ca fiind transcendentă,** adică exterioară ca ființă acestei lumi, le vom spune **religii transcendentaliste.** Ele se întemeiază pe deosebirea ontologică între Creator (Dumnezeu) și creația sa (lumea în totalitatea ei, inclusiv omul, cu întreaga lui demnitate de „rege" al creației). Deși aflat în afara lumii, Dumnezeu pătrunde lumea, este neîncetat prezent în mijlocul ei, dar nu cu **ființa,** ci doar cu **lucrarea sa;** lumea există de sine, sub ploaia de lumină a harului dumnezeiesc. Acțio- nici odată des-ființată, creația avînd o destinație în ființă, dar nu-și împarte și nu-și confundă ființa cu ea. Creația sau „Făptura" nu este ceva iluzoriu și demn de a fi negat, nici nu este receptată ca „temniță" a spiritului, ca în doctrinele gnostice. Materia este principial bună, ca toate cele rînduite spre existență de Dumnezeu, „răutățile" legate de ea nefiindu-i constituționale, ci doar accidentale. Prin urmare, ea nu va fi nici odată des-ființată, creația avînd o destinație veșnică, unică și irepetabilă. Indienii și orientalii în genere, cu teoriile lor imanentiste și emanaționiste, pun lumea să se resoarbă periodic în divinitate, pentru ca apoi să renască într-un nou ciclu cosmic — și tot așa la infinit! Ei distrug astfel demnitatea unică atît a creației cît și a Creatorului (un Dumnezeu care tot face și des-face lumile, pradă el însuși unui orb mecanicism, „nu prea e serios", obișnuia să spună Petre Țuțea). Dumnezeul transcendent crează o dată și veghează veșnic, după un plan perfect, din care face parte și ideea libertății depline acordate omului ca „administrator" al lumii și al propriului său destin. Dinamismul creației este asigurat de aventura existențială a omului liber, dar asistat în permanență de Dumnezeu, cu milă și cu iubire. Omul nu este nici în întregime și nici în parte de natură divină, dar el poartă în sine „chipul și asemănarea lui Dumnezeu", putînd să existe după modelul și în intimitatea Acestuia, urcînd treaptă cu treaptă pe scara desăvîrșirii, nu pentru a deveni Dumnezeu în sens ontologic, ci pentru a deveni Dumnezeu după har, adică pentru „a se îndumnezei" prin comuniune duhovnicească. Omul nu valorează nimic în sine și prin sine, ci numai în raport mistic cu Creatorul său, care nu-i refuză nimic din toate cîte le poate primi după firea sa, Așadar, în perspectivă transcendentalistă, omul nu se poate valorifica pe sine **ca Dumnezeu, ci în Dumnezeu;** sau, cum i-ar fi plăcut să spună filosofului Constantin Noica, el poate **deveni ceea ce este** (adică poate atinge nivelul **maxim** al imenselor posibilități închise în **firea sa), dar nu poate deveni ceea ce nu este** (adică Dumnezeu, așa cum se amăgește luciferic spiritul oriental).

*

După un alt criteriu, cel al determinării numerice a divinului, deci după cum divinitatea este concepută nu în raport cu lumea, ci cu propriul ei mod de a ființa, religiile se împart în **religii monoteiste** și **religii politeiste.** Monoteiste sînt religiile care consideră divinul sub semnul **unicității** iar politeiste acelea care îl consideră sub semnul **pluralității.**

Politeismul caracterizează religiile arhaice, primitivismul religios. Toate religiile pre-creștine, cu excepția iudaismului, sînt religii politeiste **Panteonul** (totalitatea zeilor) **lor este uneori** aproape imposibil de inventariat fără rest, numărul divinităților, mai mult sau mai puțin ierarhizate, forțînd, ca în India, **ordinul miilor.** Este adevărat că indienii au cunoscut încă de timpuriu obsesia Unului, dar aceasta este la ei o caracteristică a **gîndirii filosofico-religioase,** iar nu a **vieții religioase** propriu-zise, care s-a desfășurat întotdeauna sub credințele și-n formele politeismului. Și-n Grecia antică s-a întîmplat la fel: politeismul a fost conservat în viața religioasă, chiar dacă gîndirea filosofică s-a născut, în sec. VI î. H., sub obsesia **principiului unic** (Thales din Milet, supranumit „părintele filosofiei", a fost primul care a reușit o relativă „emancipare" față de gîndirea mitologică tradițională).

Există și forme atenuate de politeism, care pot fi considerate trepte intermediare spre monoteismul impus de concepția biblică. Acesta este, de pildă, cazul **dualismului** iranian (persan), cu ai săi Ormazd și Ahriman, zeii aflați într-o continuă înfruntare, de fapt principiile prsonificate ale Binelui (Luminii) și Răului (Întunericului). Zoroastrismul, mazdeismul, maniheismul sînt diferite faze sau ipostaze ale acestui dualism religios, ajungînd să influențeze și anumite mișcări eretice creștine, printre care și bogomilismul (de la numele călugărului eretic bulgar Bogomil sau Bogumil), identificabil și în unele vechi legende populare românești, unde apar „Fîrtatul" (Dumnezeu) și „Nefîrtatul" (Diavolul), pretinși co-autori ai facerii lumii. Există și religii în care **o zeitate,** considerată superioară, este adorată în mod prioritar, tinzînd să-i excludă pe toți ceilalți zei, a căror existență nu este totuși negată. Acest tip de religie a fost numit **henoteism** (termen creat și pus în circulație de savantul german Max Müller în secolul trecut). Istoricul, arheologul și filosoful Vasile Pârvan (1882—1927), autorul monumentalei lucrări **Getica. O protoistorie a Daciei** (1926), a susținut henoteismul

(continuare în pag. a 8-a)

Vasile A. MARIAN

Pr. Gheorghe CALCIU

Despre demnitatea limbajului

Să presupunem că într'o instituție publică, într'o sală de muzeu sau în alt loc de cultură, între doi indivizi — intelectuali — ar începe o discuție, „o ceartă de cuvinte" dusă în auzul public, urlată, eventual, la microfon și din care mii de oameni, copii de vârstă școlară, studenți, profesori, doamne și domnișoare, preoți și oameni de vârste venerabile ar auzi o serie de expresii care nu sunt deloc de proferat în public: „VC-ule, limbric cocoșat, păduche urduros, cu greu îmi țin mațele în frâu când te văd, bulbuc cu iz de scârnă" și așa mai departe.

Ce ar zice persoanele forțate să audă asemenea „dulci vorbe", fără voia lor? Probabil că unii vor chema poliția să-i scoată de acolo pe scandalagii și și-ar simți sufletul mânjit de aceste expresii, așa cum te simți mânjit când ai trecut prin hornul necurățat al unei case sau prin alte locuri murdare.

Ceea ce am imaginat aici se întâmplă aievea în presa și literatura noastră din țară și din exil. Un ziar sau o revistă au mai multă audiență decât proferările într'un loc public imaginat de noi mai sus. Nici o expresie din cele citate nu este invenția mea sau o combinație ad-hoc pentru a ilustra o situație de limbaj. Toate sunt luate din presă. Noi cunoaștem stilul vulgar al lui Goma, dar, cel mai adesea, el citează din vocabularul anchetatorilor. Spun, cel mai adesea, pentru că nici limbajul lui personal nu este curat, în anumite împrejurări, dar socot că mânia, oricât de îndreptățită și revolta, oricât de năvalnică, nu justifică un limbaj vulgar, nici răscolirea în stratul cel mai de jos al expresiei.

Să ne amintim de aspectul exact opus al acestei vulgarizări și degradări a limbii: prețiozitatea dusă la punctul ei cel mai înalt: lingușirea prin expresie. Pe vremea lui Ceaușescu, marea majoritate a intelectualilor, poeților, scriitorilor erau obligați să compună câte o laudă la adresa lui, cu diverse ocazii care, „slavă partidului", nu lipseau deloc în peisajul sordid al României. Toți acești intelectuali, care erau obligați să scrie incidental, intrau în concurență cu poeții și scriitorii de curte profesioniști: Păunescu, Vadim Tudor, etc., care se grăbeau să folosească expresiile cele mai șocante, pe linia afirmării geniului lui Ceaușescu. Lăudătorii ocazionali erau obligați să răsfoiască dicționarul pentru a găsi o expresie nouă, să combine cuvinte pentru a depăși în proslăvire expresia celui care scrisese înaintea lui; astfel, cuvântul și exprimarea se tot toceau, până la pierderea valorii de comunicare reală, sau deveneau ridicole: „geniul Carpaților", omul de omenie, cel mai bun dintre fiii poporului, stejarul de la Scornicești", etc., toate gata să stârnească râsul, dacă nu ar fi fost consecința unei tragice îngenuncheri, prin acceptiune, a demnității umane.

Ce se întâmplă însă cu o limbă vulgarizată de oameni care au, realmente, forța condeiului și pe care îi citim cu plăcere în multe alte împrejurări? Limba are tot felul de expresii, poporul are denumiri pentru anumite organe și funcții fiziologice care jignesc simțul nostru drept, dragostea noastră pentru frumos, decența noastră. Există anumite lucruri care nu pot fi făcute în public, chiar dacă ele fac parte din ființa noastră intimă și de care nu putem scăpa, după cum există și expresii verbale pe care nu avem dreptul să le folosim public, chiar dacă ele exprimă adevăruri murdare și reale. Viața își are urâțenia ei, partea ei de murdărie și noi nu avem dreptul să facem din aceste lucruri josnice pâinea zilnică a intelectului și a sufletului nostru. Sfântul Pavel spune:

„(Mădularele) Care ni se par a fi necinste, pe acelea, cu mai multă cinste le acoperim; și cele necuviincioase ale noastre au mai multă cuviință". (Cor. 12; 24).

Cred că aceasta este o regulă elementară de bun simț. Nu din tot ce există se cuvine să facem spectacol public, nici din tot ce există în vocabularul uman, un spectacol verbal. Avem sensibilități care ne provoacă desgust la auzirea unor expresii, avem copii al căror suflet trebuie cruțat de trivialitate, cel puțin până sunt în stare să-și facă singuri alegerea, avem anumite intimități de simțire care ne dor, în momentul în care ele devin publice, la îndemâna oricui care ne poate răni cu ele.

Dacă cineva își închipuie că și-a făcut praf adversarul înjurându-l în modul cel mai trivial, se înșeală. Iar dacă adversarul are dreptul la replică și folosește un limbaj decent, dar bine nuanțat, l-a distrus pe atacator. Să facem din scrisul nostru o atitudine de mândrie românească și umană, care să ne ridice în aprecierea oamenilor și a cititorilor noștri, iar cuvântul nostru, exprimat cu decizie, să fie sabie sclipitoare, tăind cu adevărul ei orice neadevăr și desființând pe adversarul dreptății, nu cu vulgaritatea exprimării, ci cu forța ei de comunicare.

Să revenim la demnitatea limbajului românesc, să revenim la demnitatea spiritului nostru și la decența exprimării. Numai atunci cuvântul nostru va fi puternic și cei care îl citesc vor fi zidiți în ființa lor interioară, pe linia de zidire românească adevărată.

UNIVERSUL RELIGIILOR

(Urmare din pag. a VII-a)

geto-dacilor, întemeiat pe cultul lui Zalmoxis. Acesta ar putea fi și unul dintre motivele pătrunderii atît de timpurii și răspîndirii atît de firești a monoteismului creștin în Dacia Romană.

În general trebuie spus că politeismul, în toate variantele sale, duce la o fărîmițare naivă și inutilă a dumnezeirii în conștiința omului neluminat prin marea revelație; el anulează astfel principalul atribut al dumnezeirii: cel al perfecțiunii. Căci nu poate fi ceva perfect atîta vreme cît nu este unitar în sine. Iată ce scria Sf. Ioan Damaschin (sec. VII) în legătură cu aceasta: „Dumnezeirea este desăvîrșită și nu-i lipsește nimic în ce privește bunătatea, înțelepciunea și puterea; este fără de început, fără de sfîrșit, pururea dăinuitoare, necircumscrisă și, ca să spunem într-un cuvînt, desăvîrșită în toate. Dar dacă am spune că sînt mulți Dumnezei, este necesar să se observe deosebire între cei mulți, căci dacă nu este deosebire între ei, atunci este mai degrabă unul și nu mulți. Iar dacă este deosebire între ei, atunci unde este desăvîrșirea? Căci n-ar mai fi Dumnezeu dacă ar fi lipsit de desăvîrșire, fie în ce privește bunătatea, fie în ce privește puterea, fie în ce privește înțelepciunea, fie în ce privește timpul, fie în ce privește spațiul. Dar identitatea în toate indică mai degrabă un singur Dumnezeu și nu mulți.

Dar cum va putea fi păstrată necircumscrierea, dacă sînt mulți Dumnezei? Căci acolo unde ar fi unul nu va mai putea fi și celălalt. Și cum va putea fi condusă lumea de mai mulți? Oare nu se va descompune și nu se va nimici, observîndu-se luptă între conducători? Căci deosebirea introduce împotrivire. Iar dacă ar spune cineva că fiecare conduce cîte o parte, atunci voi întreba: cine a orînduit aceasta și cine le-a făcut împărțeala? Acela ar fi mai degrabă Unul Dumnezeu (...).

Pe lîngă acestea, însă, este o necesitate naturală ca unitatea să fie principiu al multiplicității" (Sf. Ioan Damaschin, **Dogmatica**, trad. rom. D. Fecioru, Editura Librăriei Teologice, București, 1938, pp. 13—14).

Superioritatea monoteismului față de politeism este așadar și logică și mistică, și filosofică și religioasă. De altfel politeismul pare să fi fost mai degrabă o lungă fază de rătăcire a spiritului omenesc, între un monoteism primordial, numit și „protomonoteism" (Andrew Lang) și monoteismul definitiv al revelației biblice. Ca idee, monoteismul nu pare să fi lipsit totuși niciodată complet din orizontul spiritual al omului (semnificativă, deși efemeră, a fost și convenționala reformă monoteistă încercată în Egiptul antic de către faraonul Amenophis IV, prin impunerea cultului unic al zeului solar Aton).

Lăsînd la o parte ipoteticul protomonoteism, altminteri întru totul acceptabil din perspectiva creștinismului (fie ca amintire originară a raportului paradisiac dintre om și Dumnezeu, fie ca rezultat al unei revelații primordiale), în istoria religiilor se vorbește curent despre „cele trei monoteisme". Acestea sînt, în ordine cronologică, iudaismul, creștinismul și islamismul.

Religiilor monoteiste, mai ales creștinismului și islamismului, le este caracteristică tendința de expansiune universală. Politeismul în general fusese prea puțin preocupat de prozelitism (grăitoare fiind în acest sens, de pildă, politica religioasă a romanilor: cucerind spații imense, ei nu-și impuneau proprii zei, ci mai degrabă ajungeau să adopte zeitățile străine, lăsîndu-și în orice caz supușii în „legea" lor). Aceasta a și grăbit stingerea politeismului, după cîteva veacuri de agonie în provincialism, în vreme ce monoteismul a deschis, prin creștinism, era universalismului religios.

Mircea Eliade a insistat foarte mult asupra distincției între religiile cosmice și religiile istorice. Primele se caracterizează printr-o viziune ciclică a lumii (ceea ce M. Eliade numește „mitul eternei reîntoarceri"), în care omul nu se simte solidar cu evenimentele istorice, ci doar cu ritmurile cosmice. Celelalte, fără a pierde perspectiva veșniciei, dau un sens mîntuitor experiențelor istorice. Între trăirea cosmică și trăirea istorică a sacrului se întinde un proces complex de interiorizare și lămurire mistică, o „umanizare" și o spiritualizare a vieții religioase, sub lumina revelației și a proniei dumnezeiești. Ținînd seama de clasificările noastre anterioare, putem afirma că religiile „cosmice" caracterizează arhaismul religios, acolo unde întîlnim panenteismul și politeismul. Religiile „istorice" se identifică aproape complet cu marile monoteisme pe care urmează să le prezentăm detaliat, avînd un caracter transcendentalist și o superioară fecunditate spirituală. Studiind religiile „cosmice", facem simplă arheologie spirituală. Religiile „istorice" sînt însă vii și actuale, astfel că a ne apropia de ele înseamnă a ne apleca asupra noastră înșine, cu toată responsabilitatea mistică a propriei existențe.

(Va urma)

Grafica din acest număr este realizată de cunoscutul artist sibian Ștefan ORTH. În imagine: Catedrala Evanghelică din Sibiu văzută dinspre Pasajul scărilor.

Ion Gavrilă

CRĂCIUN ÎN ZĂPADĂ — 1951

Iarna e anotimpul cel mai greu pentru oamenii fugiți în munte, în luptă cu stăpînirea. De cum dă frunza, „codrul frate cu românul" oferă adăpost și ocrotire, dar cînd vremea se face rea oamenii se trag la sate, la iernat. Întețindu-se însă rețeaua de informatori ai securității și mai ales represaliile împotriva celor ce simpatizau cu fugarii a devenit clar că cel mai înțelept lucru era să iernăm la munte. Ne adunam din vară alimente, unelte, cărți și alte materiale trebuincioase și odată cu sosirea zăpezii ne făceam o locuință din lemn, în pămînt, în locuri greu accesibile și acolo rămîneam toată iarna. Așa ne gîndeam să petrecem și iarna 1951—1952, și ne făcusem din timp pregătirile.

Ultima intîlnire, „adunare generală" a fost în noaptea Sfîntului Andrei. Mai trăiam doisprezece inși, și după ce ne-am sfătuit ne-am împărțit în două grupe. Cinci inși (frații Hașiu, studentul Ion Chiujdea, Jean Pop și Nelu Novac) au plecat să ierneze în muntele Trăznita, ceilalți șapte (Laurian Hașiu, Gelu Novac, Gheorghe Șovăilă, Remus Șofonea, Ion Ilioi, Victor Metea și cel ce scrie aceste rînduri) eram pregătiți să ne trecem iarna în muntele Baba.

Principalul depozit îl aveam într-o mică peșteră. Cînd am ajuns însă la fața locului am constatat dezastrul: un urs a devastat totul consumînd alimentele și împrăștiind, degradînd celelalte materiale ce se aflau acolo. Nu aveam de ales. Am luat o hotărîre disperată: să coborîm în sate după alimente și încărcați cu ele să ne întoarcem înapoi. Vreme rea. Bătea un vînt puternic și ploua mărunt. În plus, Gelu Novac se îmbolnăvise de icter și avea nevoie de alimente de regim. Pentru asta, seara, am intrat la preotul A. (veți înțelege de ce nu-i dau numele) rugîndu-l să ne dea un borcan de miere pentru Gelu. „Ați greșit adresa, băieți. Eu va trebui să vă denunț la miliție. Ați adus nenorocirea asupra regiunii și am dispoziții clare de la superiorii mei". L-am rugat să nu o facă, dacă nu pentru noi, pentru sat care va suferi brutalitățile organelor de represiune. Nu ne-a ascultat. De-abia ieșisem din sat că mașina securității și venea după noi.

Am pornit spre Olt, l-am trecut prin vad dar am fost văzuți de un pescar, agent al securității, care a raportat în aceeași noapte. Aveam de gînd să ne îndepărtăm cît mai mult prin pădurile din dreapta Oltului, dar cînd am ajuns în dreptul satului Cincșor a început să ningă puternic. Ne-am tras într-un desiș și am rămas pe loc. Ninsoarea a încetat spre dimineață. Nici nu se luminase bine de ziuă că grupe de securitate au intrat în pădure căutîndu-ne, strigîndu-ne pe nume pe fiecare. Eram în cojoace sub foile de cort, troleniți de zăpadă. Din fericire pentru noi, dar și pentru ei, au trecut pe lîngă noi fără să ne observe, fără să dea peste ascunzătoarea noastră. Seara cu mare prudență ne-am strecurat și am găsit adăpost în casa unor tineri căsătoriți, Viorel și Maria Purice, ce locuiau o casă părăsită. Maria trăiește și azi în Gura-Văii.

Am încercat să ne facem un bordei într-un pîrîu la Bărcut, ajutați de Ieronim Mihai, un român de inimă, dar ne-am întîlnit cu un vînător în care n-am avut încredere. Curînd, știam că vor concentra trupe contra noastră. Trebuia să părăsim locul.

În Dealul Cincului am luat o hotărîre disperată: ne-am împărțit în trei. Victor Metea și Gheorghe Șovăilă au plecat spre apus, Remus Șofonea și Ion Ilioi s-au îndreptat spre nord, Gelu Novac, Laurian Hașiu și cu mine urma să ne căutăm norocul spre răsărit. Ne-am rugat împreună, ne-am îmbrățișat și ne-am pierdut în noapte. Ningea și viscolea.

Din cele trei grupuri cel mai bine au nimerit Șofonea și Ilioi, au fost cei mai norocoși. Primiți de Ion Dăișoreanu din Merghindeal au ieșit din iarnă fără probleme. Cel mai rău au dus-o Victor Metea și Gheorghe Șovăilă care au petrecut toată iarna prin păduri și zăpadă. În primăvară arătau ca niște umbre. Noi, ultima trupă, am stat adăpostiți la Cincul Mare la niște oameni cu mult suflet, familia Aroneasa, ajutați o vreme de Ion și Constantin Comșa, familia Iftim și de unchiul meu, Nicolae Gavrilă. Cînd securitatea a început să controleze satul a trebuit să plecăm. Două săptămîni am stat în zăpadă în pădurea Calborului și în ajunul Crăciunului ne aflam în marginea satului Șona unde Gelu Novac avea un cunoscut. Omul ne-a primit foarte bine. Ne-am așezat, provizoriu în grajd. Eram fericiți că vom petrece Crăciunul ca pruncul Isus. În casă femeia pregătea de mîncare, omul ducîndu-se la bufet să cumpere vin. A venit însă foarte îngrijorat.

— Pe unde ați venit în sat?

— Am coborît din pădure, în drumul Șona — Făgăraș.

— N-a trecut o sanie pe drum?

— Ba da, dar era departe, cred că nu ne-au văzut.

— Ba v-au văzut, a spus omul necăjit. Au fost trei derbedei plecați în oraș. Au vrut să oprească sania să vină la dumneavoastră, dar le-a fost frică. Credeau că-s cei trei evadați din cetate de la Făgăraș. Știți că au evadat trei condamnați de acolo? Cei trei au încercat să telefoneze dar telefonul e stricat. Unul a plecat cu sania la securitate ceilalți doi așteaptă la bufet. Bi cred că o să le dea securitatea bani dacă reușește să vă prindă și au început, pînă să-i primească, să-i și bea la bufet.

Știam ce urma să se întîmple. Peste cîteva ore au apărut trupele de securitate și au controlat casă cu casă. Am ieșit din nou în cîmp și am pornit-o în mare viteză pe drumul Șona — Făgăraș. Pe drum ca să nu ni se ia urmele în zăpadă. Noroc că nu ne-am întîlnit cu nimeni. Pocneau sloiurile de gheață pe Olt. Era o noapte geroasă. Ajunși în marginea satului Galați am părăsit drumul și pe cărare am ocolit satul și am luat-o tot în pas forțat spre satul Șoarș. Am ieșit la un moment dat din drum, am trecut printr-o vale cu trestii ca să nu se piardă urmele și de aici ne-am băgat într-un desiș. Am dat zăpada la o parte și ne-am făcut loc să rămînem.

În satele din jur clopotele chemau oamenii la biserică. Era ziua de Crăciun: „Doamne, pe Tine te-au lăsat într-un grajd, dar noi n-am avut parte nici măcar de atîta". Ziua a trecut liniștită. Spre seară s-a pornit un viscol puternic. Ne-am apropiat prudenți de satul Șoarș. Avea aici tata un prieten drumar, Puia, care mă cunoștea de copil. Dar mai trăia oare? De asemenea, cunoșteam pe frații Ion și Nicolae Grecu și ei feciori de drumar. Ne-am oprit la marginea satului. Cu cojocul pe umeri am intrat în sat, singur. Niște copii se trăgeau cu sania. „Măi copii unde stă bătrînul Puia, drumarul?". „Moșu?, mi-a răspuns o fetiță toată plină de zăpadă, în casa aceea! Dar să nu-i spuneți că eu v-am spus că mă cheamă în casă".

Am intrat în căsuță. Bătrînul Puia ședea la gura sobei.

— Ioane, tu ești mă copile? Mai trăiești, dragu' moșului?

— Mai, nene Puia.

— Dă jos de pe tine și hai d[illegible] te-n[illegible]te..

— Da[illegible] nu-s singur, nene Puia, m[illegible] sînt cu doi băieți.

— Unde-s?

— În marginea satului, [illegible] în zăpadă.

— Păi să-i aducem și pe e[illegible]

Și așa ne-a cules din zăp[illegible] [illegible]trînul Puia drumarul din S[illegible] zilele următoare ne-au luat [illegible] mire frații Ion și Nicolae Grecu [illegible]re ne-au ajutat să ajungem la crea[illegible]gă verde în primăvară.

Celălalt grup al nostru, cei ce s-au dus să ierneze în muntele Trăznita au avut mari necazuri cu securitatea care de două ori a înconjurat muntele. Unul dintre ei, Andrei Hașiu a coborît la poale pentru ca ceilalți să aibă de mîncare pînă la primăvară dar e vîndut de niște nemernici și e ucis în luptă în satul Voivodeni în 28 februarie 1952. Din acel moment încă doi ani, pînă în 1954, nu a mai murit nici unul dintre noi. Rezistența din munți, rezistența la încercarea de distrugere a neamului românesc, se vede mai bine azi cînd unele ape s-au limpezit și cînd lupta, fără să înceteze o clipă, a luat alte forme mai subtile, dar la fel de neîndurătoare.

Ion GAVRILĂ

Anunț solicitat de domnul I. GAVRILĂ

„Cine cunoaște vreun urmaș al preotului greco-catolic Ion David, din Sărata, prins de securitate în 1954, e rugat să comunice acest lucru redacției „Puncte Cardinale".

REALITĂȚILE DIN VIAȚA SAȘILOR TRANSILVĂNENI ÎN ANUL 1992

Sașii în România (VII)

O privire asupra istoriei sașilor transilvăneni — și afirmația este desigur valabilă și pentru alte ramuri ale colonizării din Evul Mediu în părțile răsăritene ale Europei — ne arată că ceea ce i-au atras pe germani spre estul continentului au fost, în primul rînd, motive economice.

Cunoștințe tehnice, cunoștințe în general s-au putut valorifica bine în răsărit, acolo unde se găseau resurse de materii prime aproape inepuizabile și piețe avantajoase pentru desfacerea mărfurilor. Acest proces putea funcționa atît timp cît minoritatea colonizată era capabilă să-și însușească și să aplice cunoștințele tehnice cele mai moderne. Pentru aceasta erau necesare contacte strînse cu patria de origine. În Evul Mediu astfel de contacte se realizau prin călătorii întreprinse de calfe și de studenți în centrele europene de producție și de cultură. Dar pentru ca aceste călătorii să fie rodnice, cei care călătoreau trebuiau să posede serioase cunoștințe de limbă și de cultură generală.

Pe aceste considerente s-a clădit logica interioară a școlilor săsești, școli care s-au dovedit exemplare în multe privințe. Fără școli temeinic organizate, transferul de cunoștințe tehnice, ca și de altă natură, din vestul continentului spre est, nu s-ar fi putut realiza. În această ordine de idei pot fi menționate generațiile de studenți care încă din Evul Mediu au studiat în universitățile germane. De asemenea, demn de remarcat este faptul că sașii din Transilvania s-au numărat printre primele populații din Europa care au introdus învățămintul obligatoriu.

Procesul de transfer de tehnologie dinspre vest spre est a funcționat cu eficiență pînă în secolul nostru, contribuind într-o măsură considerabilă la industrializarea Transilvaniei. Chiar și în perioada interbelică, intelectualii, îndeosebi cei din domeniul tehnic, au putut valorifica, cu rezultate bune, cunoștințele dobîndite în universitățile germane.

Dar și pentru Germania aceste contacte au fost utile. Ele au stat la baza unei influiențări economice în ambele sensuri. Din păcate, în ultimele decenii, multe din aceste realități pozitive au fost trecute sub tăcere. După alungarea populației de origine germană, la sfîrșitul celui de al doilea război mondial, din Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, Iugoslavia și U.R.S.S., colonizarea germană din estul Europei a fost apreciată ca un fenomen cu consecințe negative.

În perioada de persecuție a populației germane, soarta sașilor din Transilvania a fost oarecum diferită de cea a germanilor din țările învecinate. Cu toate că în anul 1945 ei nu au fost alungați din așezările în care trăiau de peste șapte secole, germanii din România au fost supuși unui lung șir de înjosiri și oprimări. Încă în ianuarie 1945, deci înainte de terminarea războiului, bărbații între 17 — 45 de ani și femeile între 18 și 35 de ani au fost deportați în Uniunea Sovietică la munca de reconstrucție. Cei care au supraviețuit deportării s-au întors abia după 5 ani și chiar mai tîrziu. Țăranii și orășenii de naționalitate germană au fost declarați criminali de război, naționalizîndu-li-se toate proprietățile în perioada 1945—1952.

De fapt dezrădăcinarea grupului etnic german din România începuse mai înainte, atunci cînd în virtutea tratatului încheiat între Hitler și Antonescu s-a convenit ca un număr de 40 000 de tineri sași să fie înrolați în trupele SS. Dar procesul de înstrăinare a sașilor de patria lor — Transilvania — a fost desăvîrșit de comunism. Această înstrăinare, accentuată și de lipsa unui concept politic clar în relațiile dintre statul român și statul german, a constituit principala cauză a exodului sașilor din Transilvania spre Germania. Început la sfîrșitul anilor '60, acest exod va lua după anul 1989 astfel de proporții încît, în scurt timp existența minorității germane în România va deveni doar un capitol de istorie.

Dorința unanimă de a se pune capăt urmărilor celui de al doilea război mondial a necesitat, printre altele, și o nouă concepție cu privire la grupurile etnice germane din răsărit. Privind modul în care a fost abordată această problemă, astăzi apare anacronică ideea care consideră emigrarea în Germania ca unica alternativă pentru germanii de la răsărit de Oder și Viena. Iar faptul că nu s-a găsit o soluție mai fericită decît emigrarea trebuie privit ca un punct negativ al politicii germane în general, dar și al politicii în domeniul social și cultural. În sprijinul acestei afirmații, următorul exemplu este grăitor. Dacă un tînăr de origine germană din România vrea să studieze azi în Germania i se recomandă să ceară cetățenia germană. Numai în felul acesta poate să aspire la un loc de studii și la o bursă în Germania.

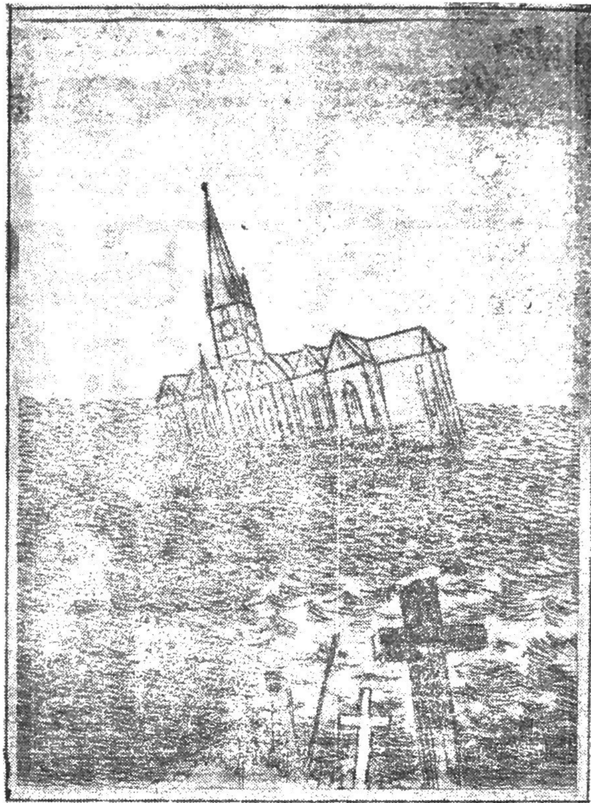
Desigur, cauzele principale ale exodului se cunosc. Așa cum declară cei mai mulți emiganți aceste cauze sînt posibilitățile reduse din România pentru o calificare superioară, dificultatea de a obține, pe piața forței de muncă, un post corespunzător și nu în ultimul rînd lipsa oricăror perspective și șanse pentru copiii lor de a se putea afirma de pe poziția unei atît de mici minorități.

Dar să revenim încă odată la întrebarea de la care am pornit: Ce i-a atras pe germani în Evul Mediu spre răsărit? Desigur că mobilul principal l-au constituit perspectivele economice ce li se ofereau, dar pe lîngă acestea trebuiesc menționate libertățile sociale, politice și religioase garantate juridic, precum și atracția depărtării și spiritul de aventură. În actuala situație economică ale cărei caracteristici dominante sînt decalajul economic dintre vest și est, decalaj urmat de consecința sa socială — migrația masivă dinspre est spre vest — ar trebui găsite căi spre a sprijini economia țărilor estice, așa cum s-au petrecut lucrurile în Evul Mediu. În cazul în care se va adopta această optică, este neîndoios că Germania va fi — ca și în trecut — poarta principală a Europei de apus spre răsăritul continentului.

Privind retrospectiv situația din ultimul an din România, se conturează clar premisele care ar fi trebuit create pentru a se întrerupe exodul și a se stabiliza minoritatea germană.

Prima condiție pentru dăinuirea unei minorități este existența unui stat de drept consolidat și recunoscut ca atare. Atîta timp cît nu există o bază juridică sigură pentru proprietate, garanții pentru investiții și protecția atît a bunurilor și valorilor realizate, precum și protecția persoanei, lipsește una din componentele de bază ale prosperității economice.

Un al doilea factor, care pune într-o măsură considerabilă în primejdie stabilizarea unei minorități, este naționalismul poporului majoritar. Discuții în Parlament, ca formă și conținut, de genul celor provocate de pseudotentativa de autonomie a județelor Covasna și Harghita, pot cauza nesiguranță și în rîndul altor minorități, decît minoritatea maghiară. Enormele exagerări și erupțiile emoționale care au putut fi urmărite cu acest prilej într-o anumită presă și pe micul ecran dovedesc că deocamdată, în domeniul conviețuirii a diferite etnii pe teritoriul României, nu există disponibilitatea de a corecta greșelile din vremea comunismului. Și din păcate, nici în țară și nici în Occident această impresie n-a putut fi schimbată de declarații liniștitoare făcute ulterior.

Un al treilea factor care a provocat panică, determinînd pe cei care încă nu au plecat, să emigreze cît mai grabnic, au fost unele declarații atribuite de presă guvernului federal german prin care erau anunțate anumite îngrădiri ale drepturilor celor care doreau să emigreze din România. Deși ulterior s-a constatat că panica nu a fost justificată, ea a contribuit din plin la climatul de nesiguranță în care trăiește minoritatea germană.

Vorbind despre motivele, care au dus și duc la emigrarea minorității germane din România nu trebuie omise resemnarea și descurajarea, consecințe directe ale factorilor de nesiguranță analizați mai sus.

În situația actuală nu ne mai rămîne altceva de făcut decît să reflectăm asupra modalităților care să reamintească prezența germanilor în teritoriile locuite odinioară de aceștia. Privind cum alte țări încearcă — și în această privință exemplul Franței este grăitor — să-și consolideze influența culturală și economică în România, ar părea de-a dreptul absurd ca prezența germană în Transilvania și în Banat să fie ignorată sau neglijată. În acest scop trebuie găsite forme noi, adecvate epocii actuale, pentru a sublinia și stabiliza această prezență.

Probabil că în mediul rural populația germană va dispărea total în următorii anii. Se poate presupune că în acest domeniu vor fi înființate gospodării model, cu o înzestrare tehnică modernă și cu un personal relativ scăzut.

Mai importantă este asigurarea prezenței germane, în viitor, în orașe. În acest scop trebuiesc formați și sprijiniți cîțiva — să-i numim piloni — ai acestei prezențe.

Fără îndoială că în Transilvania va exista timp îndelungat, de acum înainte, o Biserică evanghelică. În afară de propovăduirea cuvîntului Domnului, care în viitor se va oficia și în limba română, Bisericii îi va reveni datoria de a întreține cea mai importantă parte a moștenirii culturale a sașilor transilvăneni. Dacă ne gîndim la numeroasele biserici și case parohiale, terenuri, cimitire și alte imobile, reiese că Bisericii îi revine sarcina de a administra o avere considerabilă. Această avere n-ar trebui să fie risipită în mod pripit, chiar dacă întreținerea ei este privită adeseori ca o povară. Este probabil ca, în momentul în care recesiunea economică va lua sfîrșit, valoarea imobilelor să crească rapid. O altă sarcină importantă a Bisericii va fi administrarea tezaurului cultural aflat în posesia ei — în majoritate valori datind din Evul Mediu —, altare, strane, piese textile, piese din piatră sau lemn, manuscrise și cărți vechi, aurărie, clopote, cristelnițe și multe altele.

Un al doilea pilon al prezenței germane în Transilvania ar putea fi școala. Așa cum în București există școli și licee englezești și franțuzești, ar trebui păstrate și chiar extinse cele germane care funcționează în prezent în cele mai importante orașe din Transilvania. **Desigur, acest lucru nu va fi posibil fără sprijin din Germania, avînd în vedere emigrarea masivă a profesorilor germani originari din România. Ideal ar fi ca să funcționeze, ca odinioară, în fiecare oraș un liceu cu clase germane de la clasa întîi pînă la a douăsprezecea. Întreținerea și funcționarea acestor școli ar trebui astfel organizate încît să asigure tradiția școlilor săsești din trecut**

Cel de al treilea pilon este Forumul Democratic ca asociație etnică a germanilor. Cu toate că a luat ființă abia în Decembrie '89, Forumul Democratic German poate fi

(continuare în pag. a 11-a)

Dr. Hermann FABINI

«Eu sînt rob, robul n-are voinţă!»

(Fragment)

In penitenciarele comuniste au avut loc mai multe tentative de reeducare a deţinuţilor politici. Ele au diferit ca metodă şi intensitate de la o perioadă la alta şi de la un penitenciar la altul. Despre unele din aceste tentative, aşa cum au fost cele de la Suceava, Piteşti şi Gherla, opinia publică din ţară şi din străinătate a fost oarecum informată.

Despre alte capitole ale procesului de siluire a conştiinţelor deţinuţilor anticomunişti, opinia publică nu ştie mai nimic. Aşa de pildă, nu este cunoscută activitatea de reeducare desfăşurată la Tirgşor, Ocnele Mari, Tirgu Ocna, coloniile de muncă forţată de la Canalul Dunăre — Marea Neagră şi Aiud. Fragmentul pe care-l publicăm în acest număr din „Puncte Cardinale" se referă la o astfel de tentativă care a avut loc la penitenciarul Aiud.

Dacă prima şedinţă de reeducare a fost ratată prin ilaritate, prin alunecarea ei în comic, cea de-a doua a avut un final tragic. Probabil eşuarea primei şedinţe a fost îndelung analizată în cadrul unei alte şedinţe, de astă dată de comandament. Pentru că la ei, la comunişti, totul se rezolvă prin „comandament". Aşadar în cadrul unei astfel de şedinţe, la care au participat desigur comandantul închisorii, căpitanul Dorobanţu, educatorul, locotenentul major Dorobanţu, Mareş, directorul fabricii etc., se va fi discutat „în mod ştiinţific" despre cauzele eşecului primei şedinţe de reeducare.

De data asta şedinţa n-a mai avut loc în aer liber, ci în celular. De la etajul doi, pînă la parter deţinuţii au fost scoşi în faţa celulelor. Prezidiumul a fost instalat la etajul unu, la cruce, adică la joncţiunea aripei lungi a celularului cu aripa scurtă dinspre vest. Era şi o masă acoperită cu nelipsita cîrpă roşie, la care au luat loc cîţiva dintre colaboratorii zeloşi ai administraţiei, adică turnătorii profesionişti: Ardeleanu Ludovic, fost ilegalist şi preşedintele consiliului general al sindicatelor după 1945, ajuns în închisoare pentru faptul de a fi fost descoperit ca informator al siguranţei burgheze, Busuioc, fost secretar U.T.C. la fabrica de tricotaje I.T.A. din Arad. Acesta a ajuns în închisoare în calitate de conducător al unei răscoale ce a avut loc la I.T.A. Se pare că a fost ucis chiar secretarul de partid al fabricii cu acea ocazie. Busuioc se revoltase împotriva abuzurilor şi nedreptăţilor din fabrică. Acum îşi mărturisea vina, avea remuşcări şi ca dovadă că aceste remuşcări erau sincere, colabora din plin cu administraţia la oprimarea noilor săi tovarăşi de suferinţă. Meandre foarte ciudate ale sufletului omenesc produse de marşul victorios al comunismului. Cred că din acest prezidium făcea parte şi Pascaru Haralambie, fost învăţător, condamnat cu lotul Neamţ. Acesta a făcut în închisoare o carieră strălucită, ajungînd să fie un fel de subdirector al fabricii, dublîndu-l pe locotenentul major Tăbîrcă, care i-a urmat lui Mareş la direcţie.

Conform hotărîrii care se luase în cadrul „comandamentului", nu trebuia să se mai aştepte ca oamenii să se înscrie singuri la cuvînt. Cineva din acest prezidium trebuia să someze pe un deţinut, ales cu grijă, să-l pună să-şi definească atitudinea într-o anumită problemă. Trebuiau luate angajamente pentru ameliorarea producţiei şi depăşirea normelor existente. Trebuiau făcute declaraţii apologetice la adresa regimului şi subliniată grija acestuia faţă de rătăcirea în care se zbătea sufletul nostru. Procuror de serviciu fusese ales Busuioc. Acesta, după ce a ridicat în slăvi bunăvoinţa regimului şi grija lui de a ne salva sufletele a întrebat întîi cine vrea să-şi ia angajament de întrecere în producţie. Locotenentul major Dorobanţu — educatorul — nu se urcase la etajul unu unde se afla prezidiul. Aparent vroia să demonstreze că toate acestea sunt problemele deţinuţilor, că pe el nu-l priveşte ce are să se întîmple. Îi lăsa pe aceştia să-şi rezolve singuri problemele. Nu trecuse mult de la prima şedinţă sfîrşită cu bine pentru noi. Acuma plutea în aer ceva ameninţător. Ne dădeam seama că înscrierea la cuvînt nu va mai fi lăsată la bunul nostru plac. Cred că — deşi cei mai mulţi erau hotărîţi să refuze orice fel de angajament — aproape fiecare se ruga în sinea lui să treacă de la el acest pahar, să nu fie el cel întrebat. În acelaşi timp ne dădeam seama că de atitudinea pe care o va avea primul din cei somaţi să-şi precizeze poziţia va depinde toată desfăşurarea şedinţei ca şi urmările asupra moralului nostru. Am avut noroc. Reeducatorii n-au fost inspiraţi. Primul ales, pentru a-şi lua angajamentul, a fost un puşcăriaş bătrîn din 1941, Trifan Traian, avocat.

Era un om trecut de 40 de ani, fost prefect de Braşov. În lunga detenţie Trifan se interiorizase. Privirile îi erau aţintite înăuntrul său, în aşa fel că nu mai avea grijă ce se petrece cu el, deşi era foarte atent şi plin de compătimire pentru suferinţele altuia. După consideraţiile generale, „procurorul" de şedinţă, Busuioc, s-a repezit ca un uliu asupra lui Trifan, somîndu-l să spună dacă are de gînd să-şi ia un angajament, demonstrînd că a înţeles gestul mărinimos al partidului, hotărîrea lui de a ne salva. Întrebarea lui Busuioc a răsunat ameninţător:

— Trifan, îţi iei sau nu-ţi iei angajament?

Întrebarea ne-a lovit în plin pe fiecare dintre noi. Ochii ni se lipiseră parcă pe buzele lui Trifan. Aşteptare, zvîrcolire interioară, teamă şi speranţă. Ne era prea drag acest om drept, integru şi bun, acest pustnic care trăia printre noi, dar care părea că vine dintr-un tărîm al marilor revelaţii şi nu l-am fi vrut întinat cu nimic. Cel puţin pentru mine teama de ceea ce va face Trifan — gîndindu-mă la reputaţia lui — era mai mare decît teama că-mi va veni şi mie rîndul să fiu „somat". Trifan ţinea capul în pămînt. Se vedea mişcarea nervoasă a muşchilor maxilarului. Ce furtuni îi stăpîneau sufletul? În el, omul cu frica lui Dumnezeu, creştea acum o răzvrătire păgînă împotriva unei epoci absurde în care fusesem lăsat pradă batjocorii zilnice, fără nici un ajutor.

Privirile noastre continuau să stea aţintite la chipul lui Trifan. Maxilarele acestuia se mişcau ritmic, capul rămînea plecat. Deodată am văzut cum trupul începea să se îndrepte încet, buzele să tremure. După ezitări, într-o tăcere în care fiecare din noi îşi auzea bătaia inimii, capul lui Trifan s-a ridicat, privirea fiindu-i aţintită undeva în infinit. O rază de soare pătrunsă prin luminator i-a încununat fruntea şi atunci o voce a bubuit ca un tunet în tot celularul:

„Eu sînt rob, robul n-are voinţă!".

Nu ştiu din ce străfunduri de revoltă a ţîşnit această voce. Şi nu era numai revoltă, căci se desprindea din ea şi un fir de teamă unită cu marea tulburare ce simte fiinţa care-şi întrevede dispariţia sinelui. Nu există în ea nimic de bravadă, nu se aseamănă cu emfaza cu care aproape peste două decenii cineva va spune: „numai mie şi mai ştiu eu cui nu mi-e frică de securitate!". Era recunoaşterea umilă şi disperată a robiei în care ne aflam. Dar tocmai prin afirmarea acestei robii era contestată înscenarea administraţiei care ne cerea să ne maimuţărim a „oameni liberi ce iau hotărîri călăuziţi numai de propria lor voinţă. Era dezvăluită întreaga mascaradă a reeducării prin muncă. Şi chemarea prin care ţi se cerea să te angajezi, adresîndu-ţi-se direct, scoţîndu-te din anonimat, a încetat. Cel care oficia cu mult patos această slujbă de reeducare, aşa cum am spus, era Busuioc. Insistenţa cu care el îl presase pe Trifan să-şi ia angajament fusese mai nimicitoare decît o flagelare adevărată. Toţi simţiserăm harapnicile brăzdîndu-ne feţele. Răspunsul bătrînului deţinut veteran a fost pentru noi semnalul că trebuie să ne ridicăm capul şi să ne dăm seama că, sub aparenţa noastră de robi, eram totuşi oameni liberi, mai liberi decît paznicii şi torţionarii noştri. Aşa de puternică a fost vocea, aşa de neaşteptat răspunsul lui Trifan, încît, în primul moment, Busuioc a rămas descumpănit. Apoi, revenindu-şi, s-a dezlănţuit împotriva bietului bătrîn. Acesta stătea drept, nemişcat, cu capul din nou înclinat puţin înainte ceea ce-l făcea să semene cu un Christos. Ce injurii a fost în stare să debiteze Busuioc! Tîlhar, bandit, excroc bătrîn care împiedică reeducarea, lepădătură, gunoi fascist! Ofiţerul cu reeducarea, locotenentul major Dorobanţu, asista aparent impasibil, nu se amesteca în treburile interne ale deţinuţilor. Îi lăsa să-şi desfăşoare între ei procesul de lămurire sufletească şi de găsire a drumului nou. Lui Busuioc i s-au adăugat alţi „iluminaţi", cel puţin 4—5 (Pascaru, Ludovic Ardeleanu, Pavel, Nica etc.). Toţi aceştia au început să vorbească şi să vocifereze ameninţător de parcă erau o haită de cîini. Ochiul stăpînului era prezent şi ei aveau ocazia să-şi demonstreze zelul. Dar, la un moment dat, dîndu-şi seama că şedinţa este ratată, locotenentul major şi-a ieşit din neutralitate şi a ridicat un braţ. Atunci, pe uşa principală a celularului, a pătruns un întreg pluton de gardieni, care alăturîndu-se celor deja prezenţi, au început să lovească în stînga şi-n dreapta şi să urle ca nişte ieşiţi din minţi: toată lumea în celulă banditilor!

Eram nedemni de libertatea pe care ne-o ofereau comuniştii; şi Trifan a fost pus în lanţuri.

Bucur STĂNESCU

SAŞII ÎN ROMÂNIA

(urmare din pag a 10-a)

considerat ca un organism care continuă activitatea Universităţii Naţiunii Săseşti înfiinţată cu peste 500 de ani în urmă. Pentru aceasta sînt însă necesare eforturi susţinute astfel ca forumurile locale să devină reprezentative pentru întreaga minoritate.

O a patra posibilitate de manifestare a prezenţei germane în România o constituie întreprinderile mixte. Aşa cum s-a menţionat şi mai sus, hotărîtoare pentru viitorul minorităţii germane în România este dezvoltarea economică. Îndată ce se va crea o bază juridică credibilă cu privire la proprietatea privată, se poate spera ca în acest domeniu să se producă un reviriment.

Prin înfiinţarea Consulatului german la Sibiu s-a creat un posibil al cincilea pilon de afirmare a prezenţei germane. Extinderea acestei instituţii, pe cît posibil prin înfiinţarea unei Case de Cultură ar fi de real ajutor atît pentru germanii din România, cît şi pentru populaţia din zonă. În trecut au existat două importante muzee ale saşilor din Transilvania: Muzeul Brukenthal la Sibiu şi Muzeul Ţării Bîrsei la Braşov. Este necesar să se tindă ca în aceste două muzee tradiţionale, contribuţia saşilor din Transilvania la cultura acestui ţinut să-şi găsească o reprezentare corespunzătoare. Acelaşi lucru este valabil şi pentru muzeele mai mici, cele din Sighişoara, Mediaş, Agnita, Bistriţa şi Sebeş. Din partea Forumurilor locale şi a viitoarei Fundaţii „Deutscher Kulturbesitz in Rumänien" trebuiesc elaborate concepte adecvate şi prezentate Direcţiei Muzeelor din Ministerul Culturii.

Şi, în sfîrşit, un al şaptelea domeniu care justifică prezenţa germană în România este activitatea diaconică. Prin emigrarea oamenilor tineri, îngrijirea bătrînilor care nu vor sau nu pot să plece devine o sarcină importantă. Ca şi în agricultură, şi în acest domeniu este imperios necesar să se creeze modele pentru ţinutul din imediata sau mai îndepărtata vecinătate a Sibiului. Cele două proiectate cămine de bătrîni din Sibiu şi Braşov propuse a fi finanţate din Germania, constituie un început în această direcţie.

Să revenim acum la întrebarea din titlu: Care va fi viitorul minorităţii germane în România? Toate indiciile conduc la concluzia că procesul de emigrare continuă. In fapt, cele mai multe din promisiunile făcute de guvernele ce s-au succedat la cîrma ţării după Decembrie '89 cu privire la drepturile minorităţilor s-au dovedit vorbe goale.

A sosit timpul să recunoaştem că pentru o dăinuire în formele de viaţă tradiţionale ale minorităţii germane din Transilvania a fost depăşit ceea ce s-ar putea denumi „point of no return". O prezenţă germană în Transilvania va fi posibilă în viitor numai printr-o strînsă colaborare cu Germania şi numai cu sprijin german. Această prezenţă se poate imagina ca un sistem de celule economice, culturale şi bisericeşti, fiecare dintre ele trebuind să-şi demonstreze viabilitatea. Bineînţeles, existenţa acestei prezenţe presupune ca ea să fie atît dorită cît şi sprijinită de statul român.

UN OCHI RÎDE, ALTUL PLÎNGE...

Un termen folosit în numărul trecut în cadrul acestei rubrici, cu referire la anumiți membri ai Partidului Alianței Civice, a trezit unele nedumeriri în rîndul cititorilor. Este vorba de termenul de **șabăs-goim**, pentru a cărui semnificație (literală, dar și figurată) ne vom îngădui să facem apel la o pagină din publicistica lui Octavian Goga: „Ritualul mozaic... nu îngăduie nici o muncă în ziua consacrată Domnului. De aceea la toate sinagogile se găsește cîte un creștin care trebuie să săvîrșească această muncă impură (măturatul în sinagogă — n.n.). Creștinul, căruia i se amuțesc scrupulele de conștiință cu o remunerație cuvenită, îndeplinește acest rol util, dar... profund detestat de către evrei. El se cheamă **creștin de Sîmbătă** sau cum s-ar zice pe vechea limba hebree: **Șabăs-goim"**. Într-un sens mai **larg, „Șabăs-goimul** este un tip social nou, care s-a multiplicat la noi sub povara împrejurărilor... Este omul meseriei rușinoase, care este plătit să aducă servicii de o utilitate degradantă... În presă e terenul clasic unde s-au ivit mai întîi... De obicei ei sînt datori să măture maculatura cotidiană, să înjure cînd stăpînilor nu le dă mîna și să-și afișeze iscălitura de cîte ori trebuie apărată o mare rușine... Tărîmul lor de acțiune se lărgește pe zi ce trece... Urmăriți analele politicei militante și-l veți întîlni pe la toate răspîntiile..." (**Mustul care fierbe**, București, f.a., pp. 105—106).

*

Obișnuiți să purtăm respect criticului și istoricului literar Nicolae Manolescu, necompromis nici profesional și nici politic în timpul regimului ceaușist, refuzăm și în noul context — pînă la proba contrarie — să-l calificăm fără rezerve drept ceea ce pare a fi: o unealtă obedientă a Ocultei iudeo-masonice, așezat — ca personalitate — firmă — în fruntea controversatului Partid al Alianței Civice (născut, ca și „partidul" F.S.N., din căloarea promisiunilor inițiale, conform cărora Alianța își declinase statutul de formațiune politică). Preferăm să credem deocamdată că d-l N. Manolescu, animat de bună-credință și de bune intenții, și-a făcut doar o socoteală greșită, dintr-un fel de naivitate politică: anume aceea că, admițîndu-și actualii patroni și acceptînd funcția de președinte al P.A.C. sau candidatura la președinția Republilcii, ar putea fi util țării într-un context dificil, valorificîndu-și și pe plan „cetățenesc" darurile personale.

Dacă filiația noului partid n-ar fi transparentă (masonul Silviu Brucan — G.D.S. — „22" — masonul Alexandru Paleologu — Alianța Civică — P.A.C.), atunci mai că ne-am entuziasma pentru „implicarea" în viața politică a unui intelectual de talia d-lui N. Manolescu. Avînd însă în vedere originile și vădita orientare masonică a noii formațiuni, ne temem că d-l N. Manolescu a intrat într-un joc extrem de primejdios și de străin intereselor naționale, din care nu va mai putea ieși la fel de necompromis, de vreme ce va trebui să urmeze o linie programatic anti-națională și anti-creștină (impusă de la Washington și de la New-York, acolo unde domnia-sa s-a și deplasat recent pentru „instrucțuini" și „sugestii").

Nu este chiar atît de întîmplător faptul că, în interviul televizat de la sfîrșitul anului trecut, d-l Brucan a pomenit, dintre toți posibilii candidați la președinție, tocmai numele d-lui N. Manolescu, premonindu-i și șanse considerabile. Totuși d-l Brucan a mai formulat și o rezervă-avertisment: un candidat la președinția Republicii n-ar trebui să fie monarhist (așa cum d-l N. Manolescu apucase să se declare anterior). Cum prin d-l Brucan au prins grai de fiecare dată în ultimii doi ani obscurele interese masonice, ideea ar fi cam aceasta: masoneria este dispusă să-i acorde tot sprijinul d-lui N. Manolescu, dar acesta trebuie să renunțe conjunctural la anumite convingeri anterioare, printre care și la poziția pro-monarhistă. Nu pentru că patronii oculți ar avea neapărat ceva împotriva monarhiei (lumea de astăzi e plină de regi de paie și de Cavaleri ai Marelui Orient!, dar pentru că, după votarea Constituției feseniste, problema monarhică a ieșit temporar din actualitate, astfel că pro-monarhismul ar putea constitui nu numai o contradicție logică, ci și un handicap electoral.

Nu știm dacă d-l N. Manolescu și-a însușit întocmai acest avertisment, dar declarațiile sale publice au devenit în vremea din urmă tot mai șovăitoare și mai ambigue. Să sperăm totuși, pentru prestigiul profesorului și omului de cultură, că nu va fi pus în situația jenantă de a-și modifica pozițiile de pe o zi pe alta, conform dis-pozițiilor primite, asemenea unui Petre Roman, căci domnia-sa este oricum croit dintr-o altă stofă, chiar dacă și-a ales aceiași stăpîni. Nu-i mai puțin adevărat că pe calea pe care a apucat-o de obicei surprizele se țin lanț...

Într-un recent interviu acordat postului de televiziune SOTI, d-l Gabriel Liiceanu, directorul fecundei Edituri „Humanitas", a izbutit să ne pună pe gînduri, în același sens ca și d-l N. Manolescu. S-ar zice că asistăm la reînregimentarea treptată a vîrfurilor „intelighenției" românești, după o lungă paranteză istorică, sub steagul de luptă al spiritului masonic. Probabil că aceasta este considerată modalitatea cea mai lesnicioasă de... „integrare în Europa!"

Cititorilor români d-l Liiceanu a ținut să le facă o serie de recomandări. Dintre toate cărțile publicate de „Humanitas", domnia-sa a ținut să se refere în primul rînd, ca la un mare eveniment editorial, la însemnările lui C. Argetoianu, spirit mediocru și om politic controversat, cunoscut ca unul dintre liderii masoneriei interbelice românești. Pe de altă parte, d-l Liiceanu n-a scăpat prilejul de a-și exprima regretul că volumașul de „ambasador al Golanilor" al d-lui Al. Paleologu s-a vîndut sub așteptări. „Întîmplător", firește, d-l Paleologu este Marele Maestru al Lojii Masonice a României de la Paris... După cum se vede, d-l Liiceanu se mișcă monolinear cu un instinct cultural foarte personal, între trecutul și prezentul masoneriei românești.

Dar nu-i numai atît. D-l Liiceanu mai regretă faptul că nu a găsit, ca editor, titluri mai inspirate pentru **Pantha rei** de Vasili Grossman și **Monarhia de drept dialectic** de Andrei Șerbulescu (pseudonimul lui Bellu Silber), cărți pe care nu a știut cum să le mai laude. Va să zică, după doi masoni, d-l Liiceanu ne mai recomandă călduros și doi evrei de sînge! Și cînd te gîndești cîți remarcabili autori români a publicat totuși noua editură!

Să fim corect înțeleși. Noi nu contestăm interesul cărților respective, dar nu ne putem reprima surprinderea față de criteriile selective ale d-lui Liiceanu, mai ales că de prostie nu poate fi bănuit! Și ne întrebăm dacă nu cumva pe lîngă lichelismul politic, pe care d-l Liiceanu l-a amendat în mod public cu atîta fermitate, nu există și anumite forme subtile de „lichelism" cultural...

*

Televiziunea Română a declanșat de la o vreme o adevărată ofensivă a prostului-gust și a suficienței vulgare, mai ales în așa-zisele programe de divertisment. Populismul de comandă fesenistă se traduce regulat în incredibile tururi de forță mitocănească, atît de șocante încît lipsa umorului trece aproape neobservată! Nu știi cui să plîngi mai întîi de milă: saltimbancilor care le mijlocesc sau telespectatorilor care le înghit? Probabil că realizatorii și-au propus drept unică măsură gustul și nivelul intelectual al chiloțăreselor de la APACA... De la Revelion încoace caracterul dominant al „varietăților" noastre constă în aluziile sexuale și general fiziologice, împănate pe alocuri cu politicale de mahala. Ni-l putem închipui rîzînd gîdilat și tățește la un asemenea „umor" pestilențial pe de-alde Emanuel Valeriu, dar ne este jenă să ne gîndim că ele au și girul implicit al... rhafinatului domn Rhăzvan Theodorhescu! Sau poate că totul este astfel conceput încît să-i amuze cu orice preț pe d-l Iliescu și pe consilierii acestuia de la Cotroceni? E un anumit tip de amuzament specific tuturor eșaloanelor comuniste (nici Ceaușeștilor nu le-ar fi displăcut, în particular). Mitocănia comunistă rămîne sucul propriu în care este invitată să fiarbă pe mai departe societatea românească. Noroc că nu avem banii necesari ca „să implementăm" și destulă pornografie străină (conform geniului pe care-l posedăm de a ne însuși din Occident numai corupția și perversiunile)! Așa, să mai zică oarecine că noi nu ne-am „emancipat"! ...

Întrucît d-l Prof. Ion Coja pare foarte atras de noua „Mișcare pentru România", din care fac parte mulți dintre foștii și actualii săi studenți (în frunte cu însuși liderul Mișcării, d-l Marian Munteanu), ne place să credem că domnia-sa s-a vindecat definitiv de patima „Vetrei Românești", al cărei purtător de cuvînt devenise la un moment dat, făcînd pe micile ecrane afirmații de care preferăm să nu ne reamintim... Numai că, dacă lucrurile stau într-adevăr așa, d-l Coja ar avea datoria morală să-și clarifice în mod la fel de public noile poziții, spre a nu lăsa loc unor eventuale confuzii. Nu de alta, dar nu există absolut nici o legătură între naționalismul de stînga practicat de vechii săi tovarăși și principiile național-democrației, așa cum se găsesc formulate în Programul M.P.R.! Ar fi păcat ca unii rău-voitori (de care nu ducem lipsă) să se folosească de numele d-lui Coja spre a înghesui în aceeași oală manifestări politice altminteri așa de deosebite atît prin originile, cît și prin orientarea lor! In ce-l privește pe d-l Coja personal, ne vom bucura că un om de valoarea domniei-sale se pricepe să iasă elegant dintr-o rătăcire și să regăsească, în mod mărturisit, o cale mai dreaptă...

*

Salutăm inspirata inițiativă a „Gazetei de Vest" din Timișoara de a publica în foileton utilul documentar **Cronica unor violențe politice** (de N. Roșca), constînd în prezentarea pe două coloane paralele a „violențelor guvernamentale" și a „violențelor legionare", în ordinea cronologică a derulării lor. Opinia publică românească are astfel într-o mai mare măsură posibilitatea de a judeca cu propriul cap, pe baza faptelor nude, obicei pe care l-a cam pierdut de vreo 50 de ani încoace.

Sperăm că redacția „Gazetei de Vest" va îndrepta în mod tacit cele cîteva erori de amănunt strecurate în textul tipărit anterior, sub formă de broșură, în Occident.

„Gazeta de Vest" a publicat deja un bogat material privitor la istoria legionară, dar credem că această **Cronică ...** va avea un mai mare impact asupra cititorilor neavizați, prin eludarea în mare măsură a spiritului de partizanat. Lumea are nevoie, în confuzia de care este astăzi cuprinsă, în primul rînd de factologia propriu-zisă și abia apoi de feluritele „puncte de vedere".

Păcat că „Gazeta de Vest" se procură încă atît de greu, avînd o răspîndire mai mică decît ar merita-o. Nu-i ușor să concurezi, la nivel publicistic, cu maculatura pornografică sau politicianistă atît de gustată astăzi la noi și care dă tonul întristător al presei noastre post-revoluționare! Dar, vorba bătrînului Iancu Văcărescu: „La fapta bună (puțini se-adună). Mult pot puținii / buni împreună"...

V.A.M.

„Credinciosul fără Dumnezeu"

(urmare din pag. a VI-a)

al unei generații martirizate, marele istoric și teoretician al religiilor, idolul atîtor muritori ce s-au amăgit a fi descoperit prin el „sensurile originare" ale lumii și ale vieții, s-a stins la 22 aprilie 1986, într-o atmosferă de coloratură sectaristă și iudeo-masonică, primind „extrema uncțiune" de la un pastor negru anglican, așa cum el însuși lăsase dispoziție, „ca semn de înfrățire între rase și religii" (?!).

În ziua de 23 aprilie 1986 a fost ars într-un crematoriu din Chicago („cremat", zice I. P. Culianu). Serviciul memorial a avut loc în Capela Rockfeller. Atît la incinerare, cît și la ceremonia ulterioară, s-au citit pagini din opera sa (filosoful David Tracy a înțeles să plaseze un pasaj din **Mitul eternei reintoarceri** între două texte biblice: **Înțelepciunea lui Iisus Sirah** și **Apocalipsa lui Ioan**). Elogiul cel mai substanțial i l-a făcut evreul Saul Bellow. Slavă Domnului că, fără nici o dispoziție din partea răposatului, bisericile noastre ortodoxe din America l-au prohodit de la distanță în legea strămoșească, rugîndu-se cu smerită cuviință pentru odihna sufletului său!

Un an mai tîrziu, la parastasul ținut în țară, la Biserica Silvestru din București, am auzit cu nedumerire pomenindu-se nu de **„robul lui Dumnezeu, Mircea, ci de „robul lui Dumnezeu, Mircea Eliade"** ... Poate că Dumnezeu (iertată să ne fie vorba proastă) a înțeles astfel mai bine despre cine se făcea pomenire și, impresionat de atîta prestigiu științific, îi va trece cu vederea pînă și păcatul împotriva Duhului Sfînt...

EDITURA CONSTANT S.R.L. | Colegiul redacțional: Gabriel CONSTANTINESCU, Demostene ANDRONESCU, Răzvan CODRESCU, Constantin IORGULESCU. TEHNOREDACTARE: Ioan NISTOR | Adresa: 2400 — Sibiu, Calea Dumbrăvii 109, tel. 924/2 25 36 |